

**T.C
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ**

**SERAMİK SANATINDA KARIŞIK MALZEME
KULLANIMI**

**Tezi Hazırlayan
H. Neşe KOÇAK**

**Tezi Yöneten
Doç. Kaan CANDURAN**

**Seramik Anasanat Dalı
Yüksek Lisans Tezi**

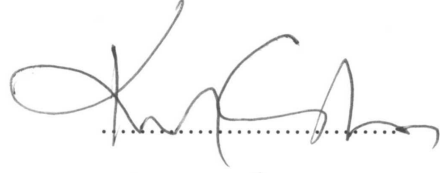
**Nisan 2009
KAYSERİ**

Doç. Kaan CANDURAN danışmanlığında H. Neşe KOÇAK tarafından hazırlanan “**Seramik Sanatında Karışık Malzeme Kullanımı**” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Seramik Anasanat Dalında **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

..02...../04../2009...

JÜRİ:

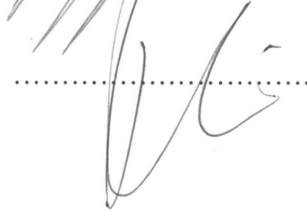
Danışman Doç.Kaan CANDURAN

Üye Yrd. Doç. Hüseyin ÖZÇELİK

Üye Yrd. Doç. Dr. Burcu TEKİN

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 04.05.2009 tarih ve 2009/14..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Doç. Dr. N. Oya LEVENDOĞLU ÖNER

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Hızla değişmekte olan dünyada, sanat da kendine düşen payı almaktadır. Bu önemli süreçte günümüz sanatçısı, yeni arayışlarla çağdaş sanata katkıda bulunmaya çalışmakta ve değişimden yararlanmaktadır. 20. yüzyıldan bu yana çağdaş sanatta kullanılan sıra dışı malzemeler, farklı teknikler bu arayışların bir sonucudur. Çağdaş sanatçının kendini ifade yöntemlerinden biri olan 'Karışık Malzeme Kullanımı' tezimin konusunu oluşturmaktadır.

Çalışmalarım sırasında, konunun belirlenmesi ve planlanması aşamasında değerli fikirlerinden yararlandığım ve çalışma boyunca yol göstericiliği ile fikirlerime ışık tutan danışmanım Doç. Kaan Canduran'a, yardımlarından ve desteklerinden dolayı değerli fakülte öğretim elemanlarına, arkadaşlarıma, maddi ve manevi desteğini esirgemeyen eşime ve çocuklarıma teşekkür ederim.

SERAMİK SANATINDA KARIŞIK MALZEME KULLANIMI

H. Neşe KOÇAK

ÖZET

Bu çalışmada içerik olarak “Seramik Sanatında Karışık Malzeme Kullanımı” ele alınmıştır. 3 ana bölümde hazırlanan raporda, seramik sanatıyla beraber farklı sanat disiplinlerinde yapılan konuyla ilgili çalışmalara yer verilmiştir. Karışık malzeme başlığı altında farklı disiplinlerdeki uygulamalar örneklerle beraber açıklanmaya çalışılmıştır. Ayrıca resim, heykel ve seramik disiplinlerinde yer alan yerli ve yabancı pek çok sanatçı tarafından ortaya konulmuş karışık malzeme eserlerin yanı sıra, bu tez konusu için uygulanmış seramik ve metal birlikteliğinden oluşan çalışmalara da yer verilmiştir.

Birinci bölümde karışık malzemenin tanımı ve tarihsel süreç içinde resim, heykel ve seramik disiplinlerinde kullanımı incelenmiştir. Bu alanda yapılan konuyla ilgili çalışmalara iki alt başlık olarak yer verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde Çağdaş Seramik Sanatı'nın dünyada ve Türkiye'deki gelişimi incelenmiş, bu alanda seramik sanatçılarının yaptığı karışık malzeme çalışmalarının örnekleri ile anlatım desteklenmeye çalışılmıştır.

Raporun üçüncü ve son bölümünde karışık malzeme kullanımına örnek olabilecek seramik - metal karışık malzeme uygulamalara yer verilmiştir. Bu tez çalışması için yapılan uygulamalarda kullanılan metal malzeme hazır nesnelere aittir. Kapı, dolap kulpları, günlük kullanım eşyalarının kulpları, kilitler seramikle birliktelik oluşturmak için seçilirken, özellikle yaşanmışlığı olan eski materyaller tercih edilmiştir. Kulpların yanında çeşitli boyutlarda çengelli iğneler farklı çalışmalarda seramik malzemeye eşlik etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Seramik, Karışık Malzeme, Çağdaş Sanat

MIXED MEDIA USAGE IN CERAMIC ART

H. Neşe KOÇAK

ABSTRACT

This dissertation study includes “Mixed Media Usage in Ceramics” in three main parts. Along with the art of ceramics, works related with mixed media from different disciplines are included. It was aimed to reveal works from different disciplines with their examples under mixed media title. Also applications made of ceramics and metal for this dissertation subject were included as well as other mixed media works created by various local and global artists from the disciplines such as painting, sculpture and ceramics.

In the first part of the study, description of mixed media and its usage in painting, sculpture and ceramics throughout history were analysed. The related works on these fields are covered in two sub-phases.

In the second part of the report, the development of contemporary ceramics in the World and Turkey is covered. Contemporary Turkish art of ceramics and mixed media works by these ceramic artists are also covered to strengthen the report.

In the third and the very last section of the report, works that could be examples for mixed media were covered. The metal materials used in the applications for this dissertation study are ready-objects. Door and cupboard handles, handles of daily utilization goods, locks and keys were chosen to form a unity with ceramics along with the old handles with reminiscences. Safety pins, also, accompany ceramics material in a distinct extend.

Key Words: Ceramic, Mixed Media, Contemporary Art

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
ŞEKİL LİSTESİ.....	vi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM**SANATTA KARIŞIK MALZEME VE TARİHSEL SÜREÇ İÇİNDE KARIŞIK
MALZEMELERİN ÇEŞİTLİ SANAT DİSİPLİNLERİ İLE İLİŞKİSİ**

1.1. Karışık Malzeme Kavramı	2
1.2. Tarihsel Süreç İçinde Karışık Malzemenin Çeşitli Sanat Disiplinleri İle İlişkisi	4
1.2.1. Resim Sanatında Karışık Malzeme Kullanımı	7
1.2.2. Heykel Sanatında Karışık Malzeme Kullanımı	21
1.2.3. Seramik Sanatında Karışık Malzeme Kullanımı.....	41

İKİNCİ BÖLÜM**DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE ÇAĞDAŞ SERAMİK SANATI’NIN GELİŞİMİ VE
ÇAĞDAŞ SERAMİK SANATI’NDA KARIŞIK MALZEME KULLANIMI**

2.1. Seramiğin Tanımı.....	42
2.2. Dünyada Çağdaş Seramik Sanatının Gelişimi	42
2.3. Çağdaş Seramik Sanatında Karışık Malzeme Kullanımı	46
2.4. Türkiye’de Çağdaş Seramik Sanatının Gelişimi	56
2.5 Çağdaş Türk Seramik Sanatında Karışık Malzeme Kullanımı	58
2.6. Sanat Eserinde Karışık Malzeme Olarak Hazır Nesnelerin Kullanımı.....	68

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

UYGULAMALAR	72
SONUÇ	87
KAYNAKÇA.....	89
ÖZGEÇMİŞ	97

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1.1. Bugaku Mask of Ryo-O	6
Şekil 1.2. ‘Nö Mask Of Hannya’	6
Şekil 1.3. ‘The Glass of Absinate’ Pablo Picasso	8
Şekil 1.4. ‘Gazete’ George Braque	9
Şekil 1.5. ‘Tristan Tzara’ nın Portresi’ Jean Arp	10
Şekil 1.6. ‘3 Standart Stopaj’ Marcel Duchamp	11
Şekil 1.7. ‘Bekârları Tarafından Çırılçıplak Soyulan Gelin’ Marcel Duchamp	12
Şekil 1.8. ‘Kolâj’ Kurt Schwitters	13
Şekil 1.9. ‘Two Children are Threatened by a Nightingale’ Maks Ernst.....	14
Şekil 1.10. ‘First Landing Jump’ Robert Roushenberg	15
Şekil 1.11. ‘Composicio’ Antoni Tapies.....	16
Şekil 1.12. ‘Sacchi’ Alberto Burri’	17
Şekil 1.13. ‘Burial of Count Orgaz’ John Latham	18
Şekil 1.14: ‘Diavolozoppo’ Frank Stella	18
Şekil 1.15. ‘İsimsiz’ Mahmut Karatoprak.....	20
Şekil 1.16. ‘Siyah Soyut’ Burhan Doğançay	20
Şekil 1.17. ‘Lucky Jack’ Bedri Baykam	21
Şekil 1.18. ‘Azize Teresa’ Bernini.....	22
Şekil 1.19. ‘Memorial Maria Raggi’ Bernini.....	22
Şekil 1.20, 1.21. ‘Seramik Çalışmalar’ Viladimir Tatlin	24
Şekil 1.22. ‘Seramik Tabak’ Vladimir Tatlin	24
Şekil 1.23. ‘Counter- Rölief (Material Selecton)’ Vladimir Tatlin.....	25
Şekil 1.24. ‘Elephant Chair with Lamp’ Alexander Calder	26
Şekil 1.25. ‘Watts Kuleleri’ Simon Rodia	27
Şekil 1.26. ‘Subrematist rölyef- heykel’ İvan Puni	28
Şekil 1.27. ‘Menziken’ Donald Judd	29
Şekil 1.28. ‘Şiirsel Obje’ Joan Miro.....	30
Şekil 1.29. ‘Stone of Spiritüal Understanding’ İsamu Nouguchi	30
Şekil 1.30. ‘Giant Soft Fan’ Claes Oldenburg	31
Şekil 1.31. ‘Örümcek’ Louis Bourgeois	32
Şekil 1.32. ‘Untitled’ Robert Gober.....	32
Şekil 1.33. ‘İsimsiz’ Robert Ryman	33

Şekil 1.34. Mona Hatoum	34
Şekil 1.35. ‘Şahmeran’ Mehmet Aksoy	35
Şekil 1.36. ‘Soyut Kompozisyon’ Ertuğ atlı	36
Şekil 1.37. ‘Dışarı Çıkış’ Ömer Uluç	36
Şekil 1.38. ‘Yıldız Yaparlar Yıldız’ Erdağ Aksel	37
Şekil 1.39. ‘Tırıs’ Selçuk Yılmaz	38
Şekil 1.40. ‘Kürekler’ Mustafa Altıntaş	39
Şekil 1.41. ‘Diyalog’ Osman Dinç	40
Şekil 2.1. ‘Woman Lamp’ Pablo Picasso	45
Şekil 2.2. İlya Utkin - Alexander Brodskly	48
Şekil 2.3. ‘Hanging Black Briefcase with Missing Strap’ Marilyn Levine	49
Şekil 2.4. ‘İsimsiz’ Paul Astbury	50
Şekil 2.5. ‘Kwa-Zulu Natal Totem’ Joyce Kohl	50
Şekil 2.6. ‘One Step Forward, Two Step Back’ Joyce Kohl	51
Şekil 2.7. ‘Fifth Crusade’ Sumeyyah Samaha	51
Şekil 2.8. ‘Kase’ Barbara Nanning	52
Şekil 2.9. ‘İsimsiz’ Caron Jo Anne	52
Şekil 2.10. ‘Trois Cirques’ Thom Bohnert	53
Şekil 2.11. ‘İsimsiz’ Isabel Barbaformosa	53
Şekil 2.12. ‘İsimsiz’ Steven Montgomery	54
Şekil 2.13. ‘Dragers VII’ Gerda Maas	55
Şekil 2.14. ‘İsimsiz’ Nikos Sklavenitis	55
Şekil 2.15. ‘Seramik Form’ Bingül Başarır	60
Şekil 2.16. ‘Göç Düşleri’ Mehmet Kutlu	61
Şekil 2.17. ‘Merhaba Dünya’ Feridun Oral	62
Şekil 2.18. ‘İsimsiz’ Ufuk Tolga Savaş	62
Şekil 2.19. ‘İsimsiz’ Mutlu Başkaya	63
Şekil 2.20. ‘Suyu Sergiliyorum’ Güngör Güner	64
Şekil 2.21. ‘Ah Terezin Çocuklar’ Esra Carus	65
Şekil 2.22. ‘Arabesk’ Fusun Kavalcı	65
Şekil 2.23. ‘Osmanlı Serisi 1’ Ayfer Kalsın	66
Şekil 2.24. ‘Equilibrium’ Kemal Tizgöl	66
Şekil 2.25. ‘İsimsiz’ Asuman İnan	67

Şekil 2.26. ‘İsimsiz’ Burcu Karabey Öztürk	67
Şekil 2.27. ‘Evcil Cihaz’ Funda Susamoğlu	68
Şekil 2.28. ‘Bicycle Wheel’ Marcel Duchamp	69
Şekil 3.1. Kapılar ve Ardındakiler 1	73
Şekil 3.2. Kapılar ve Ardındakiler 2	74
Şekil 3.3. İliştirilmiş hayatlar 1	75
Şekil 3.4. Ayrıntı	75
Şekil 3.5. İliştirilmiş Hayatlar 2	76
Şekil 3.6. Ayrıntı	76
Şekil 3.7. Kapılar ve kilitler 1	77
Şekil 3.8. Kapılar ve kilitler 2	78
Şekil 3.9. Hayatın Oğulları ve Kızları 1	79
Şekil 3.10. Hayatın Oğulları ve Kızları 2	80
Şekil 3.11. Hayatın Oğulları ve Kızları 3	81
Şekil 3.12. Hayatın Oğulları ve Kızları 4	82
Şekil 3.13. Ayrıntı Hayatın Oğulları ve Kızları 4	82
Şekil 3.14. Bize benzemeyenler 1	83
Şekil 3.15. Bize benzemeyenler 2	84
Şekil 3.16. Bize benzemeyenler 3	85
Şekil 3.17. Bize benzemeyenler 4	86

GİRİŞ

İnsan ve sanat var olduğundan beri malzeme çeşitliliği uygulanmaya çalışılmıştır. Bu uygulamaların uzun zaman sanat adı altında yapılmaması, ihtiyaçlar düşünülerek üretilmesi, bu üretimlerin sanat eseri kategorisine girip girmediği konusunda farklı düşüncelerin ortaya atılmasına neden olmuştur. Bu sınıflandırmaya giren eski çağlarda ve eski toplumlara ait masklarda, totemlerde karışık malzemelerin kullanılması bilinen örneklerdendir.

Sanatsal anlamda karışık malzeme kullanımı, çağdaş sanatın gelişmesiyle asıl kimliğine kavuşmuştur, çağdaş sanatla birlikte karışık malzemeler sanat nesnesi üretmek için tercih edilmeye başlanmıştır.

Dünyada çağdaş sanat, bilim ve teknoloji ile paralel gelişmiştir. Dünya değiştikçe, üzerinde bulunan herşeyin değişmesi gibi sanat da, hızla değişmiş, değişim yenilikleri getirmiştir. Sanatçılar tarafından daha iyiyi, daha yeniyi bulma adına yapılan ve hiç bitmeyen arayışlar da değişime ayak uydurmuştur. Sanat, gelişme sürecinde ilerledikçe, sanatçılar kendi sanat disiplinlerindeki malzeme ve tekniklerle yetinmemiş, başka sanat disiplinlerindeki malzemeler ve teknikleri de denenmeye ve kullanılmaya başlanmıştır. Bu farklı tekniklerin yanı sıra günlük kullanımda olan veya işlevini yitirmiş sanatsal olmayan malzemelerde bir anlatım aracı olarak kullanılmaya başlamıştır. Atık ve buluntu malzemeler ya da tek başına bir anlam ifade etmeyen birçok malzeme farklı disiplinlerde anlatımı destekleyen öğeler olarak kullanılmıştır.

Çağdaş Seramik Sanatı incelendiğinde sanatçıların anlatımı kuvvetlendirebilmek, anlatım dilini genişletebilmek adına seramik dışında karışık malzemeler kullandığı görülmektedir. Bu karışık malzemeler bazen salt kendi özellikleri ile eserin bir parçası olurken bazen de kullanılmışlıkları ile, onlara yüklenen anlamlar ile seramik malzemeye farklı anlamlar katabilmektedir.

Gerek salt biçimleri gerekse kullanılmışlıkları olsun karışık malzemelerin sanatın farklı disiplinlerinde kullanıldığı görülür. Disiplinlerin birbirinden sıkça etkilendiği ve iç içe girdiği günümüzde kullanılan malzemeden önce sanat kavramı altında düşüncenin anlatılması ve anlaşılması önem kazanmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SANATTA KARIŞIK MALZEME VE TARİHSEL SÜREÇ İÇİNDE KARIŞIK MALZEMELERİN ÇEŞİTLİ SANAT DİSİPLİNLERİ İLE İLİŞKİSİ

1.1. Karışık Malzeme Kavramı

Plastik sanatlarda karışık malzeme kullanımı, en basit ifadeyle birden çok malzemenin sanat nesnesi olarak esere dâhil edilmesi biçiminde açıklanabilir. Türkçe söyleyişle bu tekniğe karışık malzeme kullanımı, karışık malzeme kullanımı ve ortaya çıkan sanat yapıtına çok gereçli yapıt denilebilmektedir. İngilizce söyleyişi ile de mixed media veya birden çok malzemenin bir arada kullanılmasına multi media da denilebilir.

“ Multi media terimiyle Türkçe’ye girmiş olan medium sözcüğü, her hangi bir sanatın uygulama alanını, kullandığı gereçler ve hitap ettiği duyu bakımından belirler. Örneğin resim heykel ve mimarlık ayrı birer sanatsal anlatım, ayrı birer medium, ayrı birer ortamdır. Bazı sanatların kendi uygulama alanları içinde de ikincil türden, yani kullanılan gereçlerle ilgili sınıflandırmalar vardır. Resimde yağlı boya, akrilik, sulu boya ve pastel ayrı mediumlardır. Türkçe’de bu ikinci türden ayırım için malzeme sözü kullanılsa da bu, medium gibi sınırları belli bir terim değildir. 20. yüzyılda birçok sanat uygulamasında bu kesin sınırların kalktığı, örneğin, resim, mimarlık, heykel gibi farklı türde mediumların birleşebildiği görülmüştür.” (Tizgöl 2002: 35).

Resim sanatında karışık malzeme denildiğinde kolaj ve asamblaj düşünülmektedir. Kolaj, malzemeyi ya da malzemeleri üst üste yapıştırarak iki boyutlu çalışmalar üretmektir. Her iki teknik resim sanatında kullanılan teknikler gibi algılansa da Fransız Pop Art sanatçısı Jean Dubuffet 1953’de doğal ve hazır malzemelerden oluşturulan çalışmaları tanımlamak için asamblaj sözcüğünü kullanmıştır. Kimi eleştirmenlere göre ise asamblaj üç boyutludur. Bu anlayışa göre ise üç boyutlu sanatlara daha yakın olduğu düşünülebilir.

Çalışmalarında, boyanın yanında ahşap ve metal gibi karışık malzeme kullanımını tercih eden günümüz sanatçılarından Mahmut Karatoprak 11.19.2008 tarihinde kendisiyle yapılan bir söyleşide bu konudan özetle şu şekilde bahseder:

“Yaptığım sanat yapıtının bitiminde malzeme teknik ve konu birbiriyle bir bütün oluşturmalıdır. Hiç biri bir diğerinin önüne geçmez. Ben resimlerimi saçıyağı gibi bu üç temel üzerine kuruyorum. Malzeme, teknik ve konu. Bu üç önemli unsur, yapılan işin önemini ortaya çıkartıyor ve birbirleriyle örtüşüyor.

Malzemelerim birbirine akrabadır. Genlerinde doğallık vardır. Örneğin, ahşap, teneke, tabiatta yaşamış, miladını doldurmuş ve kullanımı sona ermiştir. Günümüzde imal edilmiş olmamaları, onların ortak özelliğidir. Malzemenin eskiliği, zamanın geriliğini gösteriyor. Böylece zaman da eskimiş, yıpranmış oluyor.

Bana göre karışık malzeme tekniği, bu eski malzemelerin bir araya gelmesi ile oluşan bir tekniktir. Kullanılan malzemeleri bununla da sınırlandırmam. Resimlerimin üzerine eski yazılar yazarak zamanı çok geriye götürüyorum. Böylece işin içine kaligrafi giriyor. Eski yazılarla herhangi bir mesaj vermeyi amaçlamıyorum. Yazı benim için kullandığım diğer malzemelerden biri. Resmin içinde bir çeşit obje.”

Karışık malzeme veya mixed media denilince ortaya çıkan tanımların hepsi birbirinin tekrarı gibidir. Bu tanımlardan yola çıkarak ‘karışık malzeme kullanımı’ kısaca resim, heykel, seramik gibi sanat disiplinleri ve kolaj, asamblaj, enstalasyon gibi sanat kavramlarının birden çok malzeme kullanarak oluşturulmuş birbirine geçmiş, birbirinin içinde kaybolmuş hali olarak da tanımlanabilir.

1.2. Tarihsel Süreç İçinde Karışık Malzemenin Çeşitli Sanat Disiplinleri İle İlişkisi

Tarih öncesi dönemlerden günümüze uzanan zaman diliminde, dünya üzerinde varlık gösteren toplumlar bilinçli ya da bilinçsiz, sayısız yapıt ortaya koymuşlardır. Sanat tarihine bakıldığında ilk ortaya çıkan yapıtların ihtiyaçtan doğduğu görülmektedir.

Neolitik Çağ’ın başlarına kadar olan dönemde, düzenli bir devlet yönetiminden ve sosyal hayattaki düzenden bahsedilemez. Zamanın ilerlemesiyle değişim kendini göstermeye başlar. İrmak kenarlarına, ovalara kentler kurulur, toprak işlenir. Tapınmak, büyü yapmak, dini törenlerde ve gündelik hayatta kullanmak için küçük heykelcikler, tapınak süslemeleri, mutfak araç-gereçleri, dokumalar, rölyefler üretilir. Ayrıca yazının

henüz kullanılmadığı dönemlerde bu yapıtlar iletişim aracı olarak önem kazanır. Anadolu topraklarında ve Avusturya'da kazılar sonucu ortaya çıkartılan kadın heykelleri büyü yapmak ve tapınmak için yapılmış heykellerdir.

“Avusturya'da bulunmuş olan ve 30 bin yıl önce yapıldığı sanılan Villandorf Venüs'ü, 6 bin yıldır Anadolu'da yapılmış olan ana tanrıça ya da Kibele yontuları ve Antik Çağ Venüsleri, kadın vücudunun güzelliğini yansıtmak amaçlı değil, tıpkı mağara resimleri gibi, büyü amaçlı ve insan eliyle gerçekleştirildiği bilinen ilk yontulardır.”(Şenyapılı 2003: 1).

Karışık malzemelerin bir arada kullanılışı öncelikle ihtiyaçtan kaynaklanmıştır. Fakat bu durum karışık malzeme kullanımının sanatsal üretimin dışında kaldığı anlamına gelmez. Örneğin dinsel törenlerin vazgeçilmez parçası olan masklarda ve totemlerde ana malzeme olarak ahşap, kil, deri, kafatasları, bitki lifleri kullanılmıştır. Daha etkili bir görüntü elde etmek için ana malzemelerin yanında dişler, tırnaklar, sedef, metal, taş, lif, deniz kabukları, bazen sade bir şekilde bazen de boyanarak kullanılmıştır. Bunlar dinsel ihtiyaçları karşılayan üretimler olmaları yanında birer sanat nesnesi olarak kabul edilirler. Bu tür örnekler Japon sanatı ve Afrika sanatında görülmektedir.

Japon sanatında karışık malzemenin kullanımının değişik örnekleri 17. 18. ve 19.yüzyılda görülmektedir. Bu dönemde özellikle heykel sınıfına giren masklar, realistik portreler, yer almaktadır. En çok kullanılan malzemeler, kil, tahta, zift, üzeri yıldız kaplanmış bakır, bambu, ezilerek kalıba dökülmüş kâğıttır. Bunların yanında hazır malzeme olarak saç, diş, boynuz ve kemik kullanılmıştır. ‘Kamakura’ olarak adlandırılan dönemde aristokratların figürleri, liderlik yapmış askerler, hayatları tapınaklarda geçen papazlar konu edilmekteydi. Masklar uzun zaman boyunca dinsel dramalarda ve danslarda kullanılmıştır. Her bir mask önemli bir kişi, şeytan, kahraman, hayalet, efsanevi hayvanlar gibi farklı bir karakteri temsil ediyordu. Örneğin 17. yüzyılda yapılmış olan (The Dragon King) ‘Bugaku Maskı’nda cilalanmış ve yıldızlanmış tahta ile gerçek saç kullanılmıştır. (Bugaku, sarayda sergilenen ayinsel bir dansdır.) (Şekil 1.1.)

Şekil 1.1. Bugaku Mask of Ryo-O
<http://www.britishmuseum.org/explore>

'Nö Mask of Hannya' olarak adlandırılan 18. yüzyıl tarihli maskta kıskançlık sonucunda içine şeytan girmiş ve bir dönüşüm geçirmiş Hannya isimli güzel bir kadın temsil edilmektedir. Boyanmış ve cilalanmış ahşap, yaldızlanmış boynuz ve diş kullanılmıştır. (Şekil 1.2)

Şekil 1.2. 'Nö Mask Of Hannya'
<http://www.japanese-mask.com/images>

Japon sanatından daha yakın bir tarihte, 19. ve 20. yüzyılda Afrika sanatında da karışık malzemelerin bir arada kullanıldığı eserler görülmektedir. Batı Afrika'da yaşayan birkaç bin etnik gruptan biri olan Bagalar'ın sanatı buna örnek gösterilebilir. Bagalar Batı Afrika'da Atlantik Okyanusu kıyılarında, Kuzey Gine'de yaşayan bir topluluktur. Baga sanatçıları çeşitli malzemelerden yararlanarak yaptıkları heykel ve maskalarda deri, rafya, metal, polikrom, timsah dişleri, tahta gibi malzemeler kullanmışlardır. Kutsal bir öneme sahip olan bu başlıklar bugün sadece eğlencelerde kullanılmaktadır.

1.2.1. Resim Sanatında Karışık Malzeme Kullanımı

Resim sanatında karışık malzeme kullanımı, resmin iki boyutluluktan çıkarak üç boyutlu olup heykel sanatına yaklaşması olarak düşünülebilir. Ortaçağ'da boya dışı malzeme kullanımı üç boyutluluğa geçmeden altın varak kullanımıyla başlamıştır. Ortaçağ'da resmin yapılmasındaki amaç dinsel mesajlar vermektir. Bu nedenle sadece İsa'nın ve azizlerin resimleri yapılmıştır. Altın yıldız gibi değerli bir malzemenin resim yüzeyine dâhil edilmesindeki amaç, kutsal kişilerin kutsallığının vurgulanması içindir. Resim sanatında karışık malzemenin Ortaçağ'dan sonra kullanıldığı dönem Sentetik Kübik Dönem'dir. 20. yüzyıl, Kübizm'in, sanatçıları etkilemeye başladığı bir yüzyıldır. 2. Dünya Savaşı yılları, her şeyin bozulup parçalandığı, yıkıma uğradığı bir dönem olmuştur. Fotoğraf makinesi icat edilmiş, görüneni olduğu gibi yapmak sanatçıları tarafından cazibesini yitirmiştir. Belki de biçimi her türlü gereksizlikten kurtarmayı amaçlayan sanatçıları bunu gerçekleştirmenin yollarından birinin de malzeme kullanımı olduğunu düşünmüşlerdir.

Kübizm akımının öncüleri olan Braque ve Picasso, karışık malzemeleri tuvale yapıştırarak kolajlar oluşturdular. Özellikle gazete kâğıdı, kibrit çöpleri, kül, metal tozu, kum, talaş gibi resme tamamen yabancı olan nesnelere tuvaline yapıştırdılar. Karışık malzemelerin tuval üzerinde kullanımı ile Kübizm'den Sentetik Kübizme geçiş yaşanmıştır.

“Sentetik-Kübizm’le, resimde kâğıt yapıştırma ve kolâjlar başlar. Ayrıca ‘Plans Superposes’ denilen birbiri üzerine düzenlenmiş planlar da bu dönemdedir. Yapıştırma kâğıt olarak gazete parçaları, varyete ve benzeri programlarla ilgili afişler, kumaşlar, metal parçaları, oyun kartları, hatta ayna parçaları kullanılmıştır. Bu gerçek malzemeler, yalnız resmin yüzey yapısını zenginleştirmek için değil, aynı zamanda gerçek materyal ile soyut form arasında bir gerginlik elde etmek için resme sokuldular. Fakat bunlardan önce kübistler resimlerine gazete kâğıtlarını, tahta elyafını ve mermer desenlerini soktular. Resim yüzeyine canlılık vermek için bazen kumla karıştırılmış renklerden de yararlandılar.”(Turanî 2000:583).

Kübist sanatçılar, primitif sanattan çok etkilendiler. Başta Picasso, primitif sanatın etkilerini resimlerine yansıtırken, sadece resim yapmakla kalmadı, 1912’den itibaren heykel çalışmalarında da değişiklik arayışına gitti. 1914’de yaptığı ‘The Glass of Absinate’ isimli heykel serisi bu değişikliği açıkça gözler önüne koyar. Asamblaj tekniğini uyguladığı bu heykellerde gerçek kaşık kullanmıştır. (Şekil 1.3.)

Şekil 1.3. ‘The Glass of Absinate’ Pablo Picasso
<http://www.moma.org/images/collection/FullSizes/00313050.jpg>

Malzemenin asamblaj yöntemiyle kullanılması, Afrika sanatında görülen bir tekniktir. Tanrılar için düzenlenen ayinlerde kullanılmak üzere yapılan heykellerde ve masklarda deniz kabuğu, saç, diş, tüy gibi doğal materyaller sıklıkla kullanılıyordu. Daha sonra bu teknik birçok sanatçı tarafından tercih edildi.

Asamblaj tekniğiyle sadece heykel değil resim de yapan Picasso, tuvalin üzerine kara kalemle çizdiği gazete parçalarını yapıştırmıştır.

“Picasso daha da ileri giderek 1912 yılında yaptığı ‘Şişe, Bardak ve Keman’ ismini verdiği çalışmasında kemanın bir bölümü, bir parça gazeteye kara kalemle çizilirken, diğer bölümüne tahtaya benzeyen bir biçim yapıştırmıştır. Onun hemen yanında kemanın çizgilerini belirten başka bir gazete parçasının üzerinde de bir bardak işareti vardır. Soldaki şişe ise bir gazeteden kesilmiştir. JOURNAL sözcüğünün harfleri resme yapıştırılmış, fakat gazetenin kendisi ise ana çizgileriyle gösterilmiştir. Resimdeki her nesnenin fiziksel varlığı, aşağı yukarı hayattaki niteliklerinin karşıtı bir nitelikte verilmiştir (saydam bardak, tahta keman, katlanmış gazete). Bu nesnelere resmin yüzeyine öylesine aralıklı bir biçimde yayılmıştır ki, aralarındaki ilişkinin ne olduğunu bir türlü çıkaramayız.” (Lynton 2004:62-64).

George Braque’ın 1911 yılında yaptığı ve gazete ile kumaş parçaları kullandığı ‘Gazete’ isimli kolâjı Kübik Dönem’de uygulanan karışık malzemeye örneklerinden biridir.(Şekil 1.4)

Şekil 1.4. ‘Gazete’ George Braque

http://www.delivery.superstock.com/WI/223/1158/PreviewComp/SuperStock_1158-1389.jpg

1912 yılının başlarında denenen çeşitli nesnelerin ve kâğıdın tuvale yapıştırılarak kullanılması heykel sanatına bir geçiş olarak kabul edilebilir. George Brague'ın başlattığı ve Picasso'nun geliştirdiği bu denemeleri, kâğıttan ve daha sonrada sacdan yapılmış duvar heykelleri takip etmiştir. Bütün bu sıra dışı ve alışılmamış buluşlar, bir sentez oluşturma isteğinin sonucu olarak algılanabilir.

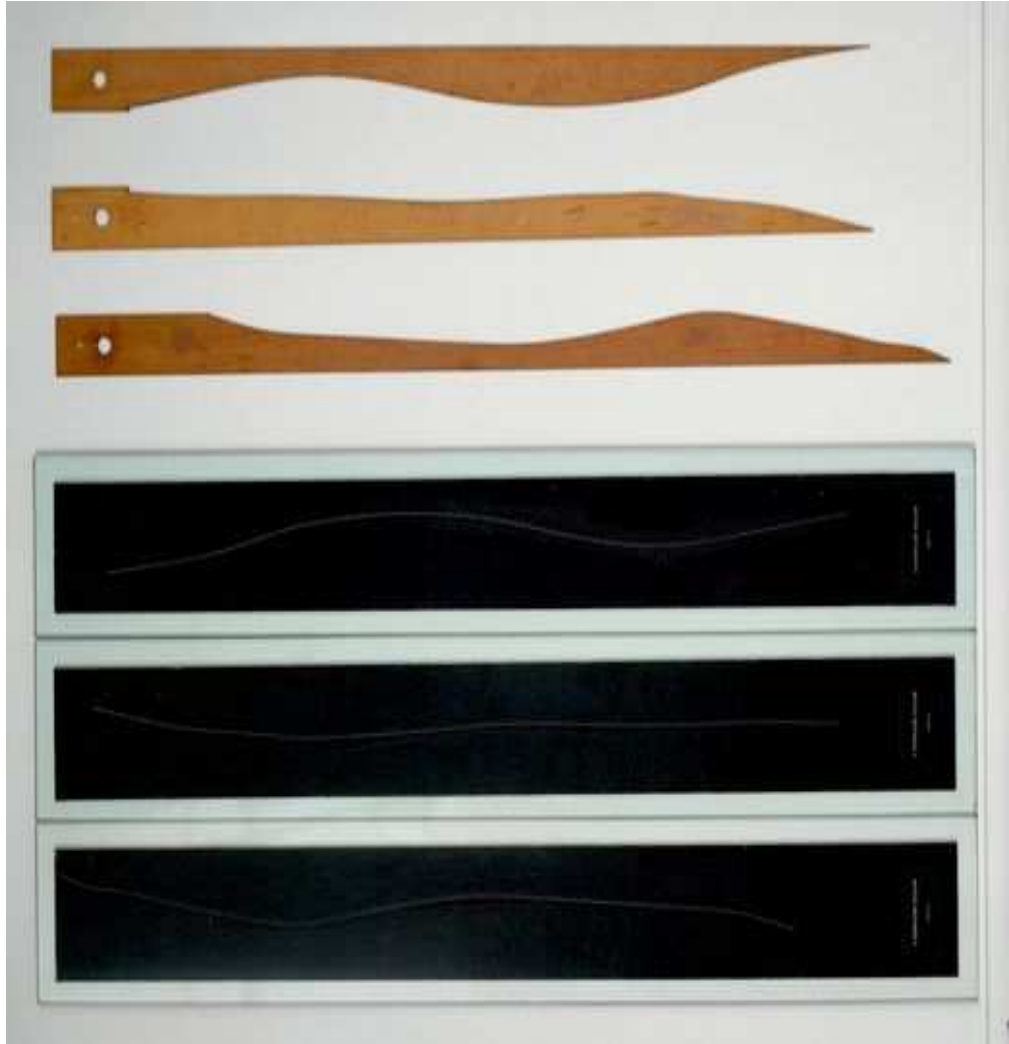
Kübizm'den sonra Dadaizm'de de karışık malzeme kullanımına rastlanmaktadır. 1. Dünya Savaşı'ndan sonra bazı Avrupa ülkelerinde ve New York'ta ortaya çıkan Dadaizm'de karışık malzeme kullanımı, dada hareketinin sorgulayıcı ve reddedici estetiksel tavrıyla paralellik gösterir. Karışık malzeme kullanımının amacı estetik bir etki oluşturmak değildir. Kullanılan gündelik malzemeler, makine parçalarından, dantellere, şifonlara, kâğıtlara kadar çeşitlilik gösterir.

Bu sanat akımıyla birçok sanatçının daha önceki sanat akımlarına karşı çıkmış, başkaldırmış, alay etmiş olmalarına rağmen, diğer sanat akımlarının etkisinde yapıtlar ortaya koymaktan da geri durmamışlardır. Dada hareketiyle yeni tarzlar, yeni biçimler oluşturmak yerine, olanlara yeni anlamlar yüklemişler, sanata bakış açılarında değişiklik yapmışlardır. Örneğin Jean Arp, 'Tristan Tzara'nın Portresi' nde kübist sanatçıların yaptığı kolâjlar gibi boyalı tahtaları üst üste yapıştırmıştır. (Şekil 1.5)

Şekil 1.5. 'Tristan Tzara'nın Portresi' Jean Arp
http://www.marklathan.com/Visual_Art/29_Arp_Portrait_of_Tristan_Tzara.jpg

'Rastlantı Yasalarına Göre Düzenlenmiş Dikdörtgenler'de, birçok dikdörtgeni doğal etkilerle biçim almış gibi kolâj tekniğini kullanarak şekillendirmiştir. Benzer şekilde Marcel Duchamp'da Kübizm'in tekniklerini kullanırken aynı zamanda karışık malzemeyle yapıtlar ortaya koymuştur. '3 Standard Stopaj' isimli çalışmasında boyanmış üç ince uzun tuvali, üç cam panoya monte etmiş üzerlerine, belli bir kavis verilmiş birer metre uzunluğunda üç parça iplik yapıştırmış ve ipliklerin kavisleriyle aynı olan ama bir kenarları düz üç tahta parçasını da diğer malzemelerle birlikte bir kutuya yerleştirmiştir (Şekil 1.6.).

Şekil 1.6. '3 Standart Stopaj' Marcel Duchamp
<http://img528.imageshack.us/img528/2062/ooowz3.gif>

‘The Bride Stripped Bare by her Bachelors’(Bekârları Tarafından Çırılçıplak Soyulan Gelin) ya da ‘Büyük Cam’ ismini verdiği çalışmasında camı tuval olarak kullanmış, camla birlikte kurşun tel ve yağlı boyayı tercih etmiştir. (Şekil 1.7.) Duchamp,ın yayımlanmış bir belgesinde karışık malzeme kullanarak yaptığı bu çalışmasının neyi simgelediği şöyle yazar:

“Resimdeki bekâr delikanlılar Gelin için mimari bir temel işlevi görürler, Gelin de bekâretin kutsanmasını simgeler.’ Duchamp’ın yüceltici bir geleneğin örneği olan bu resmi, hem hüznü hem de anlamı gizli bir yapıttır.” (Lynton 2004: 134).

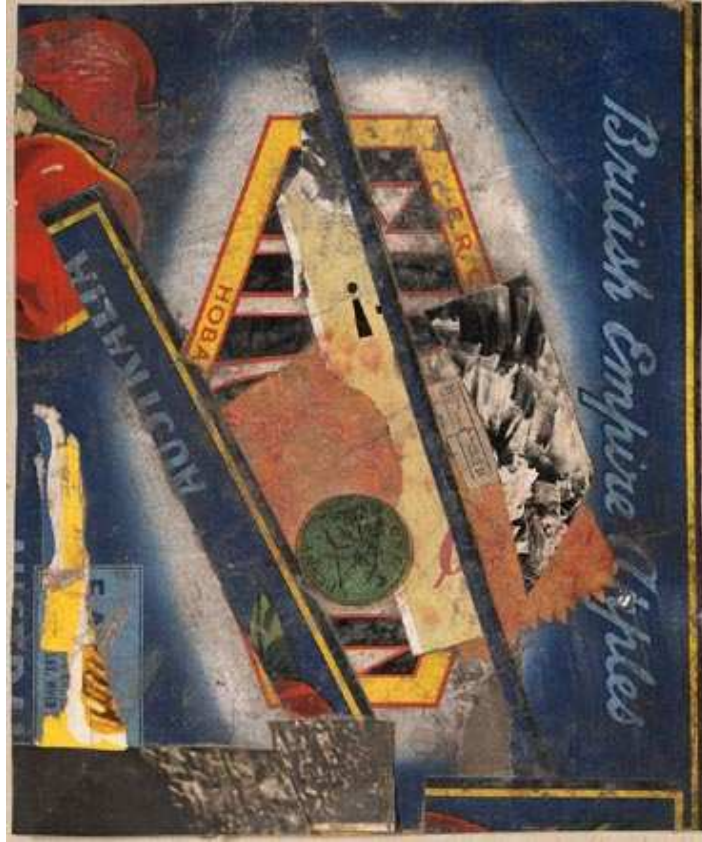
Şekil 1.7. ‘Bekârları Tarafından Çırılçıplak Soyulan Gelin’ Marcel Duchamp (Lynton 2004:135).

Dada hareketi içinde karışık malzemeyle çalışmayı en fazla tercih eden sanatçı Kurt Schwitters’dir. 1887 ile 1948 yılları arasında yaşayan Alman sanatçı, yağlı boya, çamur, çekiç, gibi malzemelerin yanı sıra sigara paketi, pul, otobüs bileti, eski kataloglar gibi

kentsel atıklardan elde ettiği malzemeleri iki boyutlu ve üç boyutlu kompozisyonlar oluşturmak için kullanmıştır. Kullandığı bu tür malzemeler doku, renk ve espas açısından ona devrimci bir özgürlük sağlamış gibi görünmektedir. Sanatçı malzemeyi şöyle değerlendirir:

“Eski biletlerin, odun parçalarının, vestiyer numaralarının, tellerin, lastik parçalarının, düğmelerin ve tavan arasına atılmış eskilerin, neden fabrikalarda yapılmış boyalar kadar resim malzemesi olmaya uygun olmadıklarını anlamıyorum. ...

Sonsuz gibi görünen dev yüzeyleri alın, renklendirin... Düzgün yüzeyleri üst üste yapıştırın. ... Jüponları ve diğer bez parçaları, ayakkabıları ve perukları ve de buz patenlerini alın ve onları ait oldukları yere atın. ... Kısaca yüksek sınıf bir bayanın tüylü şapkasındaki her şeyden S/S Leviathan pervanesine kadar her şeyi alın, her şeyi alın, her zaman işin gerektirdiği boyutları aklında tutarak. Hatta insanlar bile kullanılabilir. ...Artık malzemelerinizi birbiriyle birleştirmeye başlayın.” (Rubin 1989: 67)

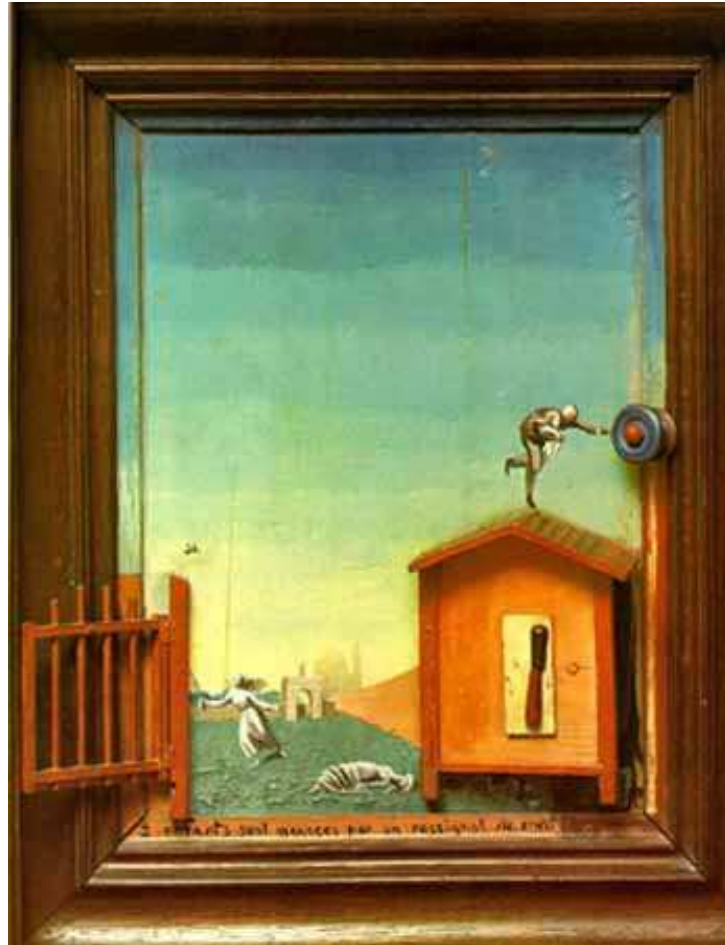

Şekil 1.8. ‘Kolâj’ Kurt Schwitters
<http://kurtschwitters.org/index.html>

Dadaizm'den sonra, ondan etkilenen ve onu takip eden sanat akımı Sürrealizm'de de karışık malzeme tekniğine uygun çalışmalar görülmektedir.

Sürrealizm, 20. yüzyılın başlarında Avrupa'da ortaya çıkan bir sanat akımıdır. Savaşların oluşturduğu yıkımlar karşısında tavır alan şair ve yazarlar, aklın ve bilincin düşsel dünyasına ilgi duymaya başladılar. Bu düşünceden etkilenen ressamlar da, insan ruhunun akıldan, mantıktan, dinden, törelerden ve toplumsal baskılardan uzak hallerini tuvallerine aktarmaya başladılar.

Bu akımın temsilcilerinden biri olan Maks Ernst modern sanat adına daha çok kolaj türü çalışmalar yapmıştır. 1924 yılında yaptığı, 'Bülbül Tarafından Tehdit Edilen İki Çocuk' isimli yapıtında tahta üzerine yağlı boya uygulamıştır ve resmin sağ kenarına ahşaptan bir bahçe kapısı, sol kenarına bir ev yerleştirmiştir. (Şekil 1.9.)

Şekil 1.9. 'Two Children are Threatened by a Nightingale' Maks Ernst (Lynton, 2004:173)

Basılı kâğıt kalıpları gibi hazır görsel malzemelerin üzerine kalem ya da fırça kullanarak yaptığı çalışmalar da bu türden çalışmalardır.

Pop Art'da ise karışık malzeme kullanan sanatçılar, belli bir yaşanmışlığı olan hurdaları tercih etmişlerdir.

“Örneğin Stankiewicz’in üst üste koyduğu paslanmış soba benzeri makine parçalarının aşına yıpranmışlığı izleyicide geçmişte kalmış bir sıcaklığı çağırıştır. Chamberline’in preslenmiş otomobil kaportaları ezilmenin etkisini bu gurubun tümünde olduğu gibi ekspresyonist bir şekilde gösterir. Malzeme kullanılmış olmasına rağmen işlerin yapısında Hollanda kökenli De Kooning’in fırça vuruşları veya Nevelson’un işlerinde olduğu gibi kübik yapı varlığını hissettirir. Vurgu genellikle yaşanmışlık, yıpranmışlık, çöp olma üzerinedir. Pop Art’ta malzeme kullanan sanatçıların büyük bölümü, karanlık, insanlıktan çıkarıcı bir ortamın etkisini hissederler ve bunu sıkıntı olarak dışarı vururken sanat tarihinin estetik değerlerini kabul ederler.”(Akşit 2003: 10).

Pop Art sanatçısı Robert Rauschenberg’de bir hurda kolâjcısı olarak karışık malzeme kullanan sanatçılar arasındadır. ‘First Landing Jump’ isimli çalışmasında tahta üzerine kumaş, metal, deri ve elektrik kablosu monte etmiştir. (Şekil 1.10.)

Şekil 1.10. ‘First Landing Jump’ Robert Roushenberg
(Leslie, 1990: 31)

Picasso ve Van Gogh'dan esinlenen diğer bir Pop Art sanatçısı Antoni Tapies, kil tozu, mermer tozu, yırtılmış kâğıt, urgan, bez ve boyayı karıştırarak çalışmalar yapmıştır. Daha sonra Pop Art etkisiyle çalışmalarına mobilya parçaları eklemeye başlamıştır. (Şekil 1.11.)

Şekil 1.11. 'Composicio' Antoni Tapies
<http://www.fundacion.telefonica.com/at/ta/ta02.jpg>

Art Povera sanatçısı Alberto Burri ise, çalışmalarında karışık malzemeye oldukça fazla yer vermiştir. Heykel ve resim yapan sanatçı yapıtlarında ağaç, metal, yanmış plastik, zift, çuval kumaşı, kendir, kükürt, gibi malzemeler kullanmıştır. Birbirine yapıştırarak ve dikerek kullandığı bu fakir malzemelerle Art Povera'nın sınırlarına dâhil olmuştur. Tıp eğitimini yarıda bırakıp resim ve heykeli tercih eden sanatçı, yapıtlarına 2. Dünya Savaşı'nda bir tıp öğrencisiyken edindiği deneyimleri yansıtmıştır. Kanlı sargı bezleri, kanlı bandajlar ve ölüm düşüncesi sanatçuya ilham vermiştir denilebilir.

1952 yılında yaptığı ‘Sacchi’ isimli çalışmasında katran, küf ve ponza taşı kullanmıştır. Malzemeleri yapıştırılmış, üzerine, birbirine dikilmiş yamalı ve yırtık bez parçaları eklemiştir. (Şekil 1.12.)

Şekil 1.12. ‘Sacchi’ Alberto Burri’
<http://www.equilibriarte.org/Augusto/blog/categ/grandi-artisti>

1957 yılında ağacı yakarak ‘Legni’ serisini oluşturmuştur. 1958 yılında paslı sacı yakarak elde ettiği çalışmalarına ‘Ferri’ ismini vermiştir. 1970’li yıllarda yaptığı ‘Cellotex’ serisinde tutkal ve sıkıştırılmış talaş kullanmıştır.

Karışık malzeme kullanan sanatçılardan biri de John Latham’dır. Şekil 1.13’deki eseri, El Grego’nun 1586 yılında yaptığı resimle aynı ismi taşır. 1958 yılında yaptığı çalışmasında bir kontun gömülmesi anlatılır. El Grego, resminde Orgaz Kontu’nun mezara konması ve cennete kabul edilmesi biçiminde iki sahne betimlemiştir. Ondan etkilenen Latham, aynı isimli çalışmasında kitap, sünger, çakmak taşı, viski şişesi ve eski bir tahta kullanırken El Grego’yu resmin üst kısmında betimlemiştir.

Şekil 1.13. 'Burial of Count Orgaz' John Latham

<http://www.tate.org.uk/servlet/ViewWork?cgroupid=999999961&workid=8397&searchid=10122>

Frank Stella, karışık malzeme kullanan ve resim sanatının sınırlarına dâhil olan bir başka sanatçıdır. 1984 yılında yaptığı 'Diavolozoppo' isimli çalışmasında tuval üzerine yağlı boya uygulayan sanatçı, aynı zamanda üretan emaye, floresan, matbaa mürekkebi, mağnezyum, aliminyum ve fiber glas kullanmıştır. (Şekil 1.14)

Şekil 1.14: 'Diavolozoppo' Frank Stella

http://www.ski.org/CWTyler_lab/CWTyler/Art%20Investigations/C20th_Space/Image9.gif

Plastik sanatlar, diğ er sanat dallarında oldu ğ u gibi teknolojiyi de kullanarak kendini sürekli yenilemektedir. Var olana başka bir açıdan bakmak, farklı yorumlar getirip farklı anlamlar yüklemek cesaret ister. Bu cesaret, tasarımda, sanatta ve hatta yaşamda de ğ iş ik şekillerde ifade bulur. Karış ık malzeme kullanımı, bu arayış ların ve yenilenmelerin bir çeş it ifade şeklidir.

Ç a ğ daş sanatta her türlü malzeme sanat eserine dönü ş türülebilirken, malzemenin önemi sanatçıdan sanatçıya de ğ iş iklik gösterir. Kimi zaman basit ve de ğ ersiz algılanan her hangi bir malzeme sanatçının elinde en de ğ erli ifade aracına dönü ş ü r.

2. Dünya Savaşı ile ortaya çıkan, özellikle Avrupa ve Amerika'yı etkileyen özgürlük hareketleri, ortaya atılan düşünceler ve sanat eserleri ile desteklenmiştir. Jean Arp, Antonio Pevsner, Vladimir Tatlin, Naum Gabo gibi sanatçılar için karış ık malzemeler önemli bir ifade aracı olmuştur. O dönemde dökümü çok zor olan bronz çalışmalar denenmiştir. Bronzdan başka pirinç, plastik, cam, ahş ap, taş, boyanmış ç elik, demir, alüminyum, boru, tel, sanatçıların güç koşullarına rağmen lehimlenerek, kaynak yapılarak ya da monte edilerek sanat nesnesine dönü ş türülmüştür. Sanatçı artık, hayalindeki anlatıma ulaşmak için, her türlü malzeme ve tekni ğ i kullanmaktadır. Sanatta kurallar ya da kısıtlamalar ortadan kalkmıştır.

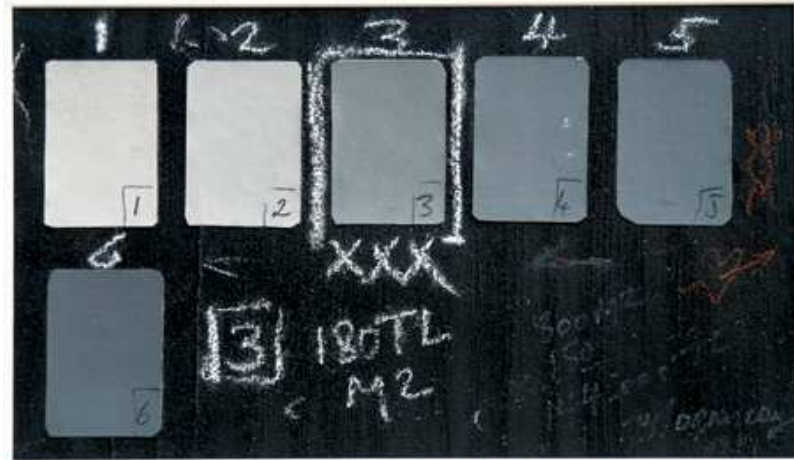
Karış ık malzemenin dünyadaki kullanımı yanında Türk sanatçıları tarafından da farklı dönemlerde kullanıldığı görülmektedir. Ç a ğ daş Türk Sanatı içinde birden fazla malzemeyi bir araya getirerek sanat eseri oluşturan birçok sanatçı vardır. Aşağıdaki birkaç örnek, bazı Türk ressamlarının karış ık malzeme tekni ğ iyle yaptıkları çalışmaların örnekleridir.

Sanatçı Mahmut Karatoprak, figüratif a ğ ırlıklı yapıtlarında, ahş abın üzerine resim yapmayı ve metal malzemeyi resme dâhil etmeyi tercih etmiştir. Ş ekil 1.15'deki yapıtında eski bir ahş ap parçanın üzerine yazı ve resim uygulamış metal malzemeyle zenginleştirmiştir.

Şekil 1.15. 'İsimsiz' Mahmut Karatoprak
Sanatçı Kataloğu, 2008:33

Burhan Doğançay, 1990 yılında yaptığı 'Siyah Soyut' isimli çalışmasında kağıt üzerine kolaj yapmış ve tebeşir kullanmıştır. (Şekil 1.16.)

Şekil 1.16. 'Siyah Soyut' Burhan Doğançay
<http://www.sanatmuzesi.hacettepe.edu.tr/Koleksiyon3/12bdogancay.htm>

Bedri Baykam, çalışmalarında sık sık karışık malzemeyle yapıtlar ortaya koymuştur. Gazete, fotoğraf ve boya kullandığı mixed media çalışması 'Lucky Jack' bunlardan biridir. (Şekil 1.17.)

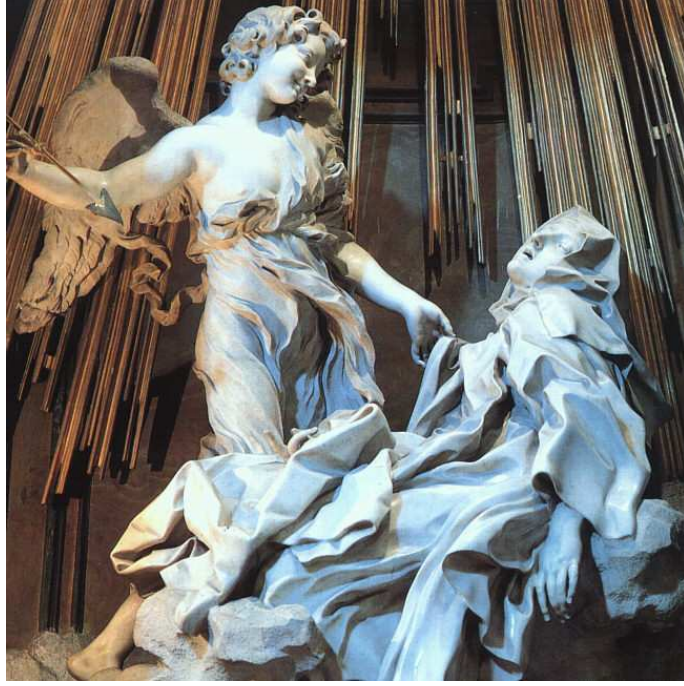

Şekil 1.17. 'Lucky Jack' Bedri Baykam

<http://www.bedribaykam.com/popup2.php?katid=81&sayi=2&table=BBhtml>

1.2.2. Heykel Sanatında Karışık Malzeme Kullanımı

Batı sanatının en etkileyici örneklerinin gerçekleştirildiği Rönesans ve Barok döneminde yapılan bazı ünlü heykellerde karışık malzemeye yer verilmiştir. 17. yüzyılda yaşayan Barok sanatçı Gian Lorenzo Bernini'nin aşağıda verilmiş iki eseri karışık malzemeye örnektir. İlk eser 'Azize Teresa', Roma'da, Santa Maria Della Vittoria Kilisesi'nin mihrap nişindedir. Eser, 1647 ve 1652 yılları arasında yapılmıştır. Mermer, suni mermer, altın kaplı bronz ve freskden oluşmuştur. (Şekil 1.18.) İkinci eser 1647 yılında yapılmış bir anıt mezar olan 'Memorial Maria Raggi', Roma'da, Santa Maria Sopra Minerva Kilisesi'ndedir. Bernini bu eserinde bronz ve mermer kullanmayı tercih etmiştir.(Şekil 1.19.)

Şekil 1.18. 'Azize Teresa' Bernini
<http://images.google.com.tr/images?hl=tr&q=bernini&um=1&ie=UTF-8&sa=N&tab=wi>

Şekil 1.19. 'Memorial Maria Raggi' Bernini
http://www.digitalimages.net/Images/Rome/Rome_Select/Bernini_MemorialMariaRaggi_8479.jpg

Heykel sanatında karışık malzeme kullanımının örneklerine Konstrüktivizm ve Sürrealizm’de sıkça rastlanmaktadır.

Konstrüktivizm, 1914–1922 yılları arasında Rusya’da ortaya çıkan ancak 1921 yılının sonlarına doğru uygulanmaya başlayan bir sanat akımıdır. Kısa zaman dilimi içinde Rusya’da etkisini kaybetmesine rağmen Avrupa’da uzun yıllar devam etmiştir. Endüstriyel malzemeler ve teknikler kullanılarak gerçekleştirilen Konstrüktivizm, terim olarak “malzemelerin iyimser kültürüne, mekân fikrine, bunlarla ilgili yapısal düzenlemelere dayanır.” (Bilge 2000:140). Amaç, insanlığın umut ettiği iyi bir yaşam geliştirmektir.

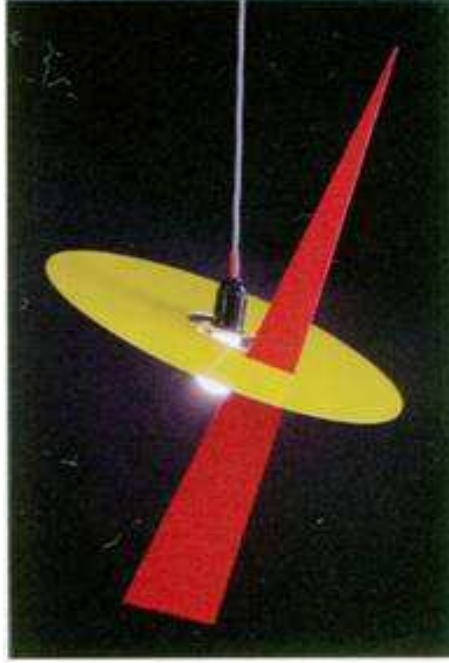
Konstrüktivistlerin malzemeyi kullanım şekilleri dadaist sanatçılardan farklıdır. Dadacılar gibi, çalışmalarında gündelik atık malzeme kullanmalarına rağmen konstrüktivistler malzeme kullanırken dadacıların yaptığı gibi tesadüfen bir araya getirilmiş izlenimi uyandırmazlar. Kullandıkları malzemeler içinde plastik, cam, çelik, alüminyum makine gibi sanayi ürünlerini kullanmaları ve teknolojiden yararlanmaları, konstrüktivist sanatçıların mimar ve mühendise benzetilmelerine neden olmuştur.

Konstrüktivist sanatçıların birleştiği ortak bir nokta vardı. Olması gereken dünya, durağan bir dünyadan çok hareketli bir dünya idi. Bu dünya, bilim, makineler, politik ve sosyal teorilerle sürekli bir şekilde yenileniyordu. Sonunda konstrüktivistler kolay anlaşılabilen yeni bir sanat akımı yaratmış oldular.

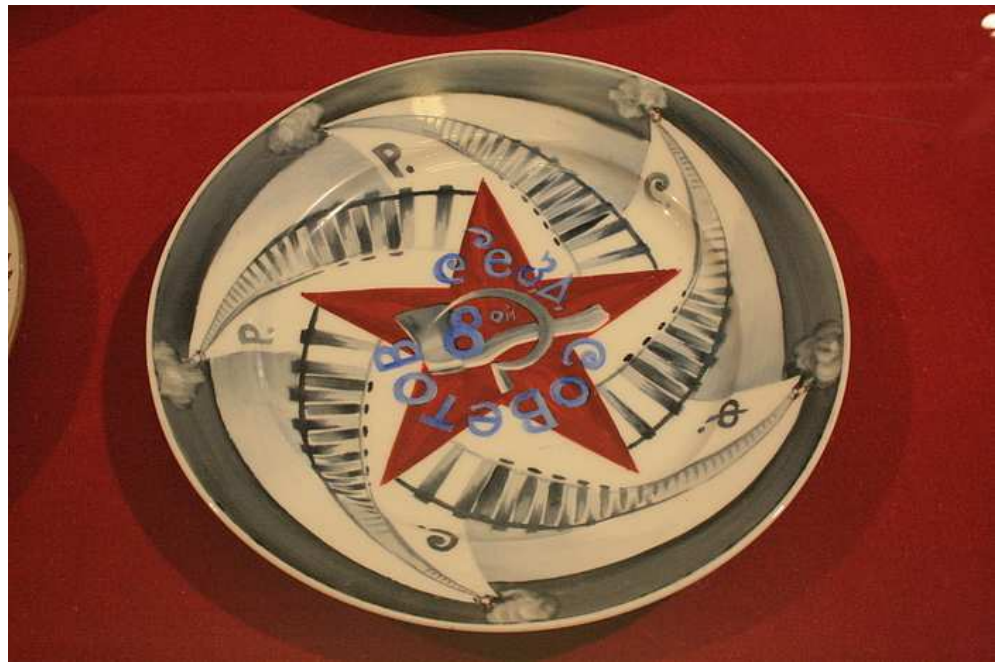
Bu akıma dâhil olan sanatçılar içinde karışık malzemeyle ilk çalışan Vladimir Tatlin’dir. Onun önderliğinde diğer sanatçılar atık malzemelerle birlikte makine parçalarını kullanmaya başladılar.

1885–1953 yılları arasında yaşayan Vladimir Tatlin, konstrüktivistler içinde endüstriyel desen, metal, ahşap ve seramikle birlikte, film ve tiyatroyla uğraşan sıra dışı bir sanatçıdır. St Petersburg’daki bir fayans fabrikasında seramik tasarımlar yapmıştır. Amaç, sosyalizmin propagandasıdır. Porselene bu sayede siyasi bir anlam yüklemiştir. 1924 yılında Petrov Votkin, Kandinsky ve Maleviç’le birlikte ortak tasarımlar gerçekleştirmiştir.

Tatlin ayrıca 1825 yılında Moskova'da kurulmuş olan Yüksek Sanat Tasarım Okulu'nda seramik tasarımlar ve hocalık yapmıştır. Şekil 1.20, şekil 1.21, şekil 1.22 deki örnekler Tatlin'in seramik çalışmalarındandır.

Şekil 1.20, 1.21. 'Seramik Çalışmalar' Vladimir Tatlin
http://stroganoffdesign.ru/t_pages/metr.html

Şekil 1.22. 'Seramik Tabak' Vladimir Tatlin
<http://introdldv.livejournal.com/5512.html>

Akımın sözcüsü kabul edilen Tatlin, Konstrüktivizm'in metodolojik alt yapısını oluşturdu. Buna 'Malzeme Kültürü' diyen Tatlin, "malzeme ve çalışma, tekniği öncelikle"(Bilge 2000:35) düşüncesini savunuyordu.1916 yılında yaptığı 'Counter-Rölief'te tahta, demir ve çinko kullanmıştır. (Şekil 1.23)

Şekil 1.23. 'Counter- Rölief (Material Selecton)' Vladimir Tatlin
<http://images.google.com.tr/images?q=tatlin>

Hareketli heykelleri ile tanınan konstrüktivist sanatçılarından bir diğeri ise Alexander Calder'dır. Karışık malzemeler ile çalışmalarını oluştururken kâğıt, kumaş, metal plakalar teller ve seramik parçalardan yararlanmıştır. Astronomiye ait aygıtlara meraklı olan sanatçı eserlerini oluştururken kozmik hayallerinden ilham almıştır. Motor kullanmadan hareketli heykeller yapması, hava akımı sayesinde onlara hareket unsuru katması, heykeli farklı bir biçimde değerlendirmesi olarak düşünülebilir. 1928 yılında yaptığı 'Elephant Chair with Lamp' isimli hareketli çalışmasında galvaniz tel, kumaş parçası, kurşun, metal yapraklar ve boyalı kâğıt kullanmıştır. (Şekil 1.24.)

Şekil 1.24. 'Elephant Chair with Lamp' Alexander Calder
<http://images.google.com.tr/images?hl=tr&resnum=0&q=alexander%20calder&um=1&ie=UTF-8&sa=N&tab=wi>

Aslında bir karo ustası olan İtalyan sanatçı Simon Rodia, seramik ve cam parçalarını, büyük boyutlu beton ve metal yüzeylere uygulayarak devasa kuleler inşa etmiştir. Örneğin 'Watts Kuleleri'ni 1921- 1964 yılları arasında tek başına yapan sanatçı çelik konstrüksiyon üzerine kendi topladığı deniz kabuklarını ve kırık seramik parçalarını monte etmiştir. Bu anıt kule Kaliforniya'dadır. (Şekil 1.25.)

Şekil 1.25. 'Watts Kuleleri' Simon Rodia
<http://www.arkitera.com/v1/gununsorusu/2003/11/19.htm>

1892'de doğup 1956 yılında ölen Rus konstrüktivistlerden İvan Puni'de Vladimir Tatlin gibi karışık malzemeye çalışan sanatçılardandır. Tahta, metal ve mukavva kullandığı Subrematist rölyef- heykel bu örneklerden biridir. (Şekil 1.26)

Şekil 1.26. 'Subrematist rölyef- heykel' İvan Puni
<http://images.google.com.tr/images?hl=tr&q=ivan+puni>

20.yüzyılda karışık malzemelerin sanat yapıtlarında belirgin olarak kullanılmaya başlandığı görülmektedir. Özellikle minimalist akımdaki sanatçılar bu doğrultuda çalışmalar vermişlerdir. İzleyicinin hayal kurmasına izin vermeyen bu yapıtlarda süsleme, abartı, ayrıntı, duygusallık yoktur. Plastik, çelik, cam ve benzeri maddeler keskin biçimler oluşturur. Özellikle Donald Judd, Dan Flavin, Robert Morris Carl Andre karışık malzemeyle çalışmayı tercih eden sanatçılardır.

Aşağıdaki çalışma, Donald Judd'un 1991 yılında gerçekleştirdiği ve 'Menziken' ismini verdiği yapıttır. Sanatçı, malzeme olarak, renkli plexiglas ve alüminyum kullanmıştır. (Şekil 1.27.)

Şekil 1.27. 'Menziken' Donald Judd

<http://www.google.com.tr/search?hl=tr&q=donald+judd+mixed+media&meta=>

Sürrealist sanatçılar, sürrealist heykeller yapmak için Picasso'nun etkilendiği gibi ilkel sanattan ilham almışlardır. Doğüstü güçlere inanmak, büyüler yapmak, cinlere şeytanlara tapmak, sürrealist sanatçıların istediği ve amaçlarına uygun kavramlardı. Sürrealist sanat açısından çok başarılı heykeller olmasalar da Maks Ernst, Joan Miro gibi sanatçılar bu türden çalışmalar yapmışlardır. Örneğin Joan Miro, 1936 yılında yaptığı ve 'Şiirsel Objeler' olarak isimlendirdiği çalışmasında tahta bir çerçevenin ortasına içi doldurulmuş bir kadın çorabı asmıştır. Çorabın üzerinde kırmızı kadifeden bir jartiyer vardır. En üstte içi doldurulmuş bir papağan, papağanın altında sallanan küçük mantar bir top, en altta ise bir melon şapka durmaktadır. Yine aynı düzenleme içerisinde kırmızı bir balık ve kâğıttan bebek ayakkabısı sürrealist bir yaklaşımla bir araya getirilmiştir. (Şekil 1.28.)

Şekil 1.28. 'Şiirsel Obje' Joan Miro
http://farm1.static.flickr.com/25/61898527_8238091cf0.jpg?v=0

Çalışmalarında karışık malzeme kullanan sanatçı İsamu Nouguchi, 1962 yılında yaptığı 'Stone of Spiritüal Understanding' (Ruhsal Anlayış Taşı) ismini verdiği çalışmasında bronz ve aliminyum kullanmıştır. (Şekil 1.29.) Eserlerinde, kullandığı malzemenin doğallığını korumaya özen göstermiştir.

Şekil 1.29. 'Stone of Spiritüal Understanding' İsamu Nouguchi
<http://www.nouguchi.org/images/stonesu1.jpg>

Pop Art akımının öncülerinden Claes Oldenburg, 1966 yılında yaptığı 'Giant Soft Fan' isimli konstrüksüyonda, doldurulmuş vinleks, metal, tahta, plastik boru ve kauçuk kullanmıştır. (Şekil 1.30.)

Şekil 1.30. 'Giant Soft Fan' Claes Oldenburg
(Leslie, 1990: 69)

Louis Bourgeois, dev boyutlardaki örümcek heykelleriyle tanınan bir sanatçıdır. 1911 yılında doğan ve ince, tahta heykellerle sanat hayatına başlayan sanatçı, yıllar geçtikçe arayışlarına devam etmiş ve çok çeşitli malzemeyi sanat nesnesi olarak kullanmıştır. İnsan organlarının yumuşak dokusunu veren lâteks, plaster gibi malzemelerin yanında, 1980'lerden sonra şişeler, fanuslar, kavanozlar, iğneler onun ifade aracı haline gelmiştir. (Şekil 1.31.)

Şekil 1.31. 'Örümcek' Louis Bourgeois

<http://benoliverisalive.blogspot.com/2007/10/louis-bourgeois-and-doris-salcedo.html>

Robert Gober eserlerine günlük yaşamda kullanılan malzemeleri dâhil etmiştir. Bu tür malzemeler kullanarak, malzemeye günlük yaşamda verilen aşırı değeri anlatmaya çalışmaktadır. Robert Gober, 2007 yılında yaptığı ve karışık malzeme tekniğiyle oluşturduğu yapıtında, karışık malzemelerden yararlanmıştır. (Şekil 1.32.)

Şekil 1.32. 'Untitled' Robert Gober

<http://images.google.com.tr/images?um=1&hl=tr&q=robert+gober+mixed+media>

Robert Ryman, Minimalist Akım'a dâhil olan sanatçılardandır. Ressam olmasına rağmen üç boyutlu yapıtlar ortaya koymuştur. Farklı denemeler yapan sanatçı, kare tuvale uygulamalar yapmasının yanı sıra, metal malzemeyi de tuval olarak kullanmıştır. Tuvalde kare formu tercih ederken renk tercihi beyazdır. Çalışmalarında karton, tahta ve alüminyum gibi çok çeşitli malzemeye yer vermiştir. Aşağıdaki çalışmasında fiberglasın üzerine sentetik polimer uygulamış, tahta ve alüminyum kullanmıştır.(Şekil 1.33.)

Şekil 1.33. 'İsimsiz' Robert Ryman

http://www.moma.org/collection/browse_results.php?criteria=O:AD:E:5098&page_number=1&template_id=6&sort_order=1

Sanatçı Mona Hatoum'da, insana ait duyguları hazır nesnelere oluşan karışık malzemeye ifade etmeyi tercih eden sanatçılardandır. Bunun yanında insan saçı gibi insana ait organik bir malzemeyi çalışmalarında kullanmıştır. Filistinli sanatçı Mona Hatoum, ortaya koyduğu yapıtlarında izleyicinin kafasını oluşturduğu zıtlıklarla karıştırarak düşünmeye itmektir.

“Genellikle şiddet, baskı ve röntgencilik gibi provakatif temalarla uğraşan Mona Hatoum; insanlık alemini, direnme gücünü ve incinebilirliğini göz önüne alarak inceleyen bir sanatçı. Filistinli bir ailenin çocuğu olarak Beyrut’ta doğan Hatoum, politik bilince sahip yapıtlarında sürekli olarak karışıklarla oynayarak ve tekinsizliklerin altını çizerek, anlam belirsizlikleri üretmeyi amaçlıyor. izleyicileri aslında sürekli bir devinim içinde olan dış dünyadaki yapı-bozum, savaş-barış, iyilik-kötülük gibi temalar üzerine düşünmeye davet ediyor. Göç, yersizlik ve yurtsuzluk da sanatçının yoğun olarak kullandığı temalar arasında.”

([tp://www.yapi.com.tr/HaberDosyalari/Detay_monahatoum_404.html?HaberID=49163](http://www.yapi.com.tr/HaberDosyalari/Detay_monahatoum_404.html?HaberID=49163))

2002 yılında yaptığı enstalâsyonda, deri, bavul ve insan saçı kullanmıştır. (Şekil 1.34.)

Şekil 1.34. Mona Hatoum

http://www.wanas.se/img/press/2008/Hatoum_ExodusStor.jpg

Türkiye’de de, eserlerinde karışık malzemeleri kullanmayı tercih eden birçok heykeltıraş vardır. Mehmet Aksoy, eserlerini ortaya koyarken ağırlıklı olarak mermeri tercih etmiştir. Anıt heykelleriyle tanınan sanatçı Anadolu uygarlıklarından, Osmanlı mezar taşlarından esinlenerek 1989 yılında yaptığı mermer, demir ve kurşun kullandığı çalışması ‘Şahmeran’ da karışık malzemelere yer vermiştir. (Şekil 1.35.)

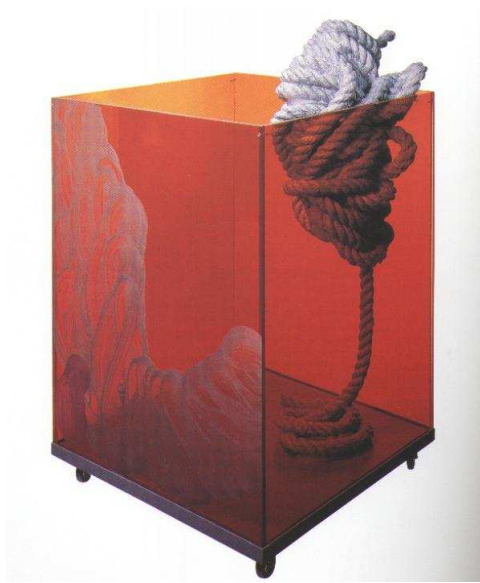
Şekil 1.35. 'Şahmeran' Mehmet Aksoy
<http://x-hall.ada.net.tr/aksoy/calismalar.html>

Ertuğ Atlı, 1993 yılında yaptığı soyut kompozisyonda Hitit ve Mısır gibi eski uygarlıklardan esinlenirken malzeme olarak taş ve paslanmaz çelik kullanmıştır. Paslanmaz çeliği hem mekânla tezat oluşturduğu, hem de mekânı içine aldığı, yansıttığı için tercih eder. (Şekil 1.36.)

Şekil 1.36. 'Soyut Kompozisyon' Ertuğ atlı
<http://www.sanalmuze.org/sergiler/contentz.php?imgid=3649&ic=60&sergi=571&pg=1&order=28>

Resimleriyle ve resme yaptığı kolâjlarla tanınan Ömer Uluç'un 1997 yılında yaptığı 'Dışarı Çıkış' isimli çalışması, pleksiglas, akrilik ve polyester gibi malzemelerden oluşmuştur. (Şekil 1.37.)

Şekil 1.37. 'Dışarı Çıkış' Ömer Uluç
<http://www.minesanat.com/CAGDAS13/images/13ouluca.jpg>

Erdağ Aksel'in heykellerinde hem doğu hem batı kaynaklı izlere rastlamak mümkündür. Heykellerini oluştururken sanatçı, kullandığı karışık malzemelerle maddi varlıklar oluşturmasının yanında, çalışmalarına derin anlamlar yükleyerek gerilimli, sıkıntılı simgesel heykeller yapmıştır. 'Yıldız Yaparlar Yıldız' adlı çalışmasında cam, kadmiyum, çinko kaplı demir kullanmıştır. (Şekil 1.38.) Çalışmada kullanılan yıldızlar, kırılganlığı ve geçiciliği sembolize etmektedir.

“Yıldızlar, gerek askeri bağlamda, gerek Andy Warhol'dan anımsanabilecek yıldızlık kavramı bağlamında ölümsüz ve sabit olandan öte, geçici ve kırılğan olanı ifade ediyor. Heykeltci, kırılğanlığı farklı biçimlerde vurguluyor. Yıldız Yaparlar Yıldız'da, mutlu bir rastlantı sonucu yüzeyi yıldızlarla bezenmiş bir kürek başka bir yıldızı küreklemektedir. Ya da mızrağa benzer bir nesne, küçük bir yıldız kümesini acımasızca delip geçmektedir.”(Şenyapılı 2003: 87)

Şekil 1.38. 'Yıldız Yaparlar Yıldız' Erdağ Aksel
<http://www.nesneler.com/stars.html>

Selçuk Yılmaz, taş, metal ahşap kil gibi malzemeleri bir arada kullanmayı seven bir heykel sanatçısıdır. 1995 yılında yaptığı at başında mermer ve metal kullanmıştır. (Şekil 1.39.) Sanatçı malzeme hakkında şunları söyler:

“Malzeme, bir yapıtta kendi karakteriyle, nitelikleriyle var olmalı, alışılmışlığa ve sıradanlığa düşmeden. Heykellerimde çoğunlukla iki karışık malzemenin dengeli uyumuna dayanan, akışkan geometrik biçimler kullanmaktayım. Kullandığım malzemeler duygu ve düşüncelerime cevap verdiği sürece; taş, metal, ahşap, pişmiş toprak gibi çeşitlenmektedir.”
(www.freewebtown.com/gidelim/selcukyilmaz.jpg&imgrefurl)

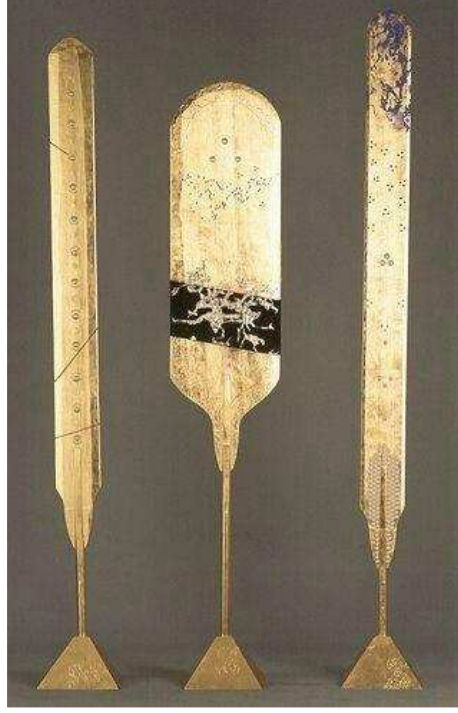

Şekil 1.39. ‘Tırıs’ Selçuk Yılmaz

<http://images.google.com.tr/images?hl=tr&q=sel%C3%A7uk%20y%C4%B1lmaz&um=1&ie=UTF-8&sa=N&tab=wi>

Gerçekleştirdiği enstalasyonlarıyla dünya çapında tanınan Mustafa Altıntaş, sürekli tasarlayan ve üreten bir sanatçıdır. İtalya’nın birçok kentini dolaşan gezici sergide en ilgi çeken işlerden olan ‘Kürekler’(Le Pale), bütünüyle altın varakla boyanmış ve dikey olarak yerleştirilmiş 12 adet kürekte oluşmuştur. Loş ışık altında sergilenen bu enstalasyon, altın rengin parıltısı altında ve küreklerin orman etkisi oluşturmasıyla büyüleyici bir atmosfere dönüşmektedir. Fırın küreklerinin her iki yüzünde bulunan yapay taşlar, inciler, stilize edilmiş simgesel motifler bulunmaktadır. Doğu kültürüyle batı kültürünün birleştiği formlar haline gelen ve aynı zamanda dikilitaş gibi okunan

kürekler, seyredenin duygusal olarak geçmiş ve şimdiki zaman arasında gidip gelmesine neden olur. (Şekil 1.40.)

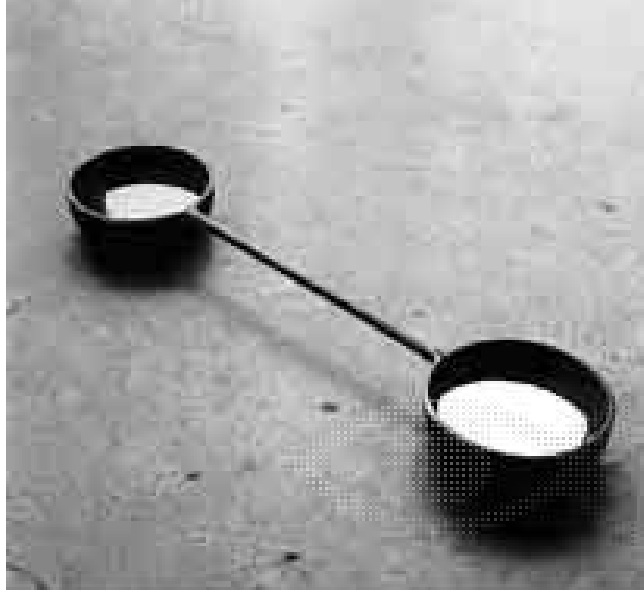

Şekil 1.40. 'Kürekler' Mustafa Altıntaş
<http://www.lebriz.com/pages/exhibition.aspx?lang=TR&exhID=1361>

Heykeltıraş Osman Dinç'in düzenlemeleri sanatta karışık malzeme kullanımına örnek teşkil eder. Kullandığı malzemeler arasında metal, ahşap, cam, pirinç, çimento, mum, keçe, buğday gibi malzemeler bulunur. Yerleştirmelerindeki formlar sembolik anlamlar içerir. Bazıları zaman içinde değişen ve değişmeyen kavramlara götürürken bazıları hayatın başlangıç noktasına götürür. İzleyicide, gelenekle teknolojiyi, eskiyle yeniye sorgulama, düşüncesi uyandırır.

"Yedi Samurayın Mezardan Çıkarılmış Gözyaşları'nda demir ve cam, 'Bir Çin İşi' nde içine pirinç doldurulmuş üç cam küre ve metal saç ayağı, 'Denge' de demir ve cam, 'Saçayak Cin Masalları'nda, demir, çimento ve cam, 'Ararat Dağın'da Nuh'un Gemisi'nde, kırmızı reçine kaplı demir, 'Balmumu Arının Teridir' de çelik, çimento ve mum, 'Diyalog'da demir ve cam sanatçının eserlerinden ve kullandığı malzemelerden bazılarıdır. "Demirin eritilerek kalıba dökülmesi, camın eritilerek damlalar halinde

demirle birlikte kullanılması, demirin dövülmesi, sanatçının benimsediği ve sürekli uyguladığı tekniklerdir.” (Gültekin 1995:131)

Şekil 1.41. ‘Diyalog’ Osman Dinç

<http://www.dexigner.com/makaleler/turkiye-tasarim-soyleminde-yuksek-sanat-olarak-tasarim.html>

Enstalasyonlarıyla tanınan bir başka sanatçı İrfan Önürmen, plastik sanatları kendi anlayışında bir araya getirmiş bir sanatçıdır. Tuval üzerine kot pantolon parçaları, gömlek yakaları, danteller kesip yapıştırarak kullanmaktadır. Sanatçı, malzeme hakkında şunları söyler:

“Malzeme, sanatçının kendi biçimsel ve estetik formlarını arayabileceği, sorgulayabileceği ve sunabileceği her şey olabilir. Klasik anlamda boya ve tuval de dâhil. Günümüz sanatında artık malzeme diye bir sorun olduğunu zannetmiyorum. Sorun, malzeme ile kavramın ya da içeriğin ilişkisidir. Bu ikisinin nasıl buluştuğudur. Çok sıradan ve bildik bir malzeme sanatçının yorumuyla çok etkili bir plastik etkiye ulaşabilir. Önemli olan sanatçının kendi malzemesini bulması estetiğini o malzeme ile buluşturabilmesidir. Benim için malzeme kendi kavramlarımı geliştirebileceğim ortamdı. Aslında ben kendi estetik ve plastik duygumu, bazı malzemelerin içinde, doğasında buldum. Bunlar öyle ahım şahım malzemeler değildi. Bunlar kumaşlar, tüller, gazete kâğıdı idi. Boyayı ve tuvali hep sevdim. Pentür çalışmalarımın gelişiminde kolaj, resmimin önemli sorunsalı oldu. Realite parçacıkları olarak çeşitli malzemeler, kumaşlar, giysiler, tüller, danteller vs. kullandım resimlerimde. Süreç içine özellikle tülün içindeki farklı derinlik ve espas

duygusunu keşfettim. Farklı bir deneyimdi bu. İşlerimi üretirken malzemenin yapıyı ele geçirmesine izin vermem. Aslında tül, şeffaf bir boya tabakası oluşturuyormuş gibi keserim ya da dikerim. Boya= tül. Tül çok garip bir malzeme. Hem kapatan hem gösteren bir yanı var. Espasın elle dokunulabilir bir hale gelmesi. Yapıtın içinde oluşan boşluklar. Kompozisyonun bakış açısına göre değişmesi. Katmanlılık, şeffaflık. Bu malzeme bana heyecan veriyor ve dilimi zenginleştirdiğini düşünüyorum. Beni ateşleyen diğer malzemem gazetedir.(...) gazete kâğıdı hem istediğim gibi form-biçim verebileceğim bir malzeme, hem de çok geniş görsel materyal sundu bana.” (Başarır 2000:68–69).

1.2.3. Seramik Sanatında Karışık Malzeme Kullanımı

Resim ve heykel sanatında 20. yüzyıldan önce karışık malzeme kullanılmış olmasına rağmen seramik sanatında karışık malzeme kullanımı çağdaş sanatın gelişmeye başlamasından sonra kendini göstermiştir. Her toplumda, her dönemde farklı biçimlerde kullanılan malzeme birlikteliği seramik sanatında da bir ifade aracı olarak tercih edilmiştir. Bununla ilgili gerekli bilgi ve örnekler “Dünyada ve Türkiye’de Çağdaş Seramik Sanatı’nın gelişimi ve Çağdaş Seramik Sanatı’nda karışık malzeme kullanımı” olarak farklı bir başlık altında incelenmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE ÇAĞDAŞ SERAMİK SANATININ GELİŞİMİ VE ÇAĞDAŞ SERAMİK SANATINDA KARIŞIK MALZEME KULLANIMI

2.1. Seramiğin Tanımı

Toprak biçimlendirilip seramik haline getirilirken su, ateş ve hava toprağa eşlik ederler. Bu dört temel madde seramiği oluşturan ana malzemelerdir. Bir ya da birden fazla metalin, metal olmayan elementle birleşip sinterleşmesi sonucu oluşan seramik, yaratıcılık, yetenek, ifade tarzı gibi etkenlerle seramik sanatına dönüşür.

“Seramik sözcüğünün, anorganik maddelerin şekillendirilip ateş ile sertleşmesi ile oluşan malzemelere verilen bir ad olduğu bilinmektedir. Bu tanımlama önceleri yalnızca topraktan üretilen maddeleri kapsıyordu. Günümüzde ise seramiğin tanımına yeni boyutlar gelmiştir. Seramik, metaller ve bunların alaşımları dışında kalan tüm anorganik malzemelerden üretilen ürünlerdir.” (Arcasoy 1993:3).

Seramik malzeme, asırlardır çok farklı amaçlar için kullanılmıştır. Kullanılmaya başlandığı zamandan bu yana oluşan değişimler sonucu seramik malzeme, sanat yapıtı üretilmesi için sanatçılar tarafından sanat nesnesi olarak benimsenmiş, bu durum, seramik malzeme için var olan değer yargılarının değişmesine neden olmuştur.

2.2. Dünyada Çağdaş Seramik Sanatının Gelişimi

Kazılar sonucunda ortaya çıkartılan en eski çanak-çömleklerin, Japonya'da bulunduğu ve M.Ö. 12 bin yıllarına ait olduğu söylenmektedir. Ancak balıkçılıkla geçinen bu kültürün çanak-çömleği bu denli eski tarihte buluşu, öteki bölgelere aktarılamayan bir istisna durumundadır. Gerçek anlamda çömlekçiliğin gelişimi, kilden yeme-içmede kullanılan araç gereçlerin yapılıp bunun yaygınlaşması, Yakındoğu'da tahıla dayalı

beslenmenin ortaya çıkışıyla doğrudan ilgilidir. Başka bir deyişle çanak-çömlek, üretim devrimi olarak bilinen Neolitik Çağ'da ortaya çıkmış yeni gereksinimleri karşılayan, bunlara çözüm getiren yeni bir teknolojidir.

Eski çağlardan bu yana insanoğlu, ahşabı, metali, kemik, lif, diş gibi canlı dokuları tek başına kullandığı gibi birlikte kullanarak da birer ifade aracı haline getirmiştir. Bu ifade araçlarından biri olan kil, dünya üzerinde bulunması en kolay malzemelerden biridir. İnsan elinin dokunmasıyla biçimden biçime girmiş, ruh kazanmıştır. Malzeme kullanımı, tasarım ve kaynak açısından tarihi sürece ve bölgelere göre değişiklik gösteren seramik, genel kuralları açısından evrensel bir dile sahiptir.

Bu evrensel dil zamanla değişmiş Endüstri Devrimi'nden sonra atölyelerden fabrikalara geçiş yapılmış, daha hızlı ve daha ucuz üretime geçilmiştir.

“1648 yılında İngiltere’de Endüstri Devrimi’nin gerçekleştirilmesinden sonra, o güne kadar geleneksel anlamda çömlekçi atölyelerinde üretilen seramik, endüstrileşme süreciyle birlikte onun getirmiş olduğu süratli ve ucuz üretim tarzına dönüşmüştür. Böylece ortaya tek düze, yoz, gösterişli, ucuz ürünler çıkmaya başlamıştır. Bu anlamda üretimde, seramiğin çağdaş boyutu, sadece teknik ve üretim anlamında bir gelişme kaydetmiştir. Endüstrinin tüketim çarkına sıkışan seramik üretimini daha nitelikli hale getirmek ve el sanatı konumundan kurtararak gelişimine yön vermek anlamında ilk tepki, İngiltere’de William Morris’in kişiliğinde kendini göstermiştir.”(Ağatekin 1993:7).

Endüstri devrimini insanlığın felaketi olarak nitelendiren William Morris, insan emeğine ve sanata saygı anlamında ‘Arts and Crafts’ akımını başlattı. Bu akımın yayılmasıyla birlikte, bu doğrultuda, yeni sanat okulları ve yeni akademiler açılmıştır. Batıda sanat adına olumlu anlamda meydana gelen gelişmeler içinde Uzakdoğu seramiklerinin batılı sanatçılar tarafından keşfedilmesi de vardır. Örneğin bir resim öğretmeni olarak gittiği Japonya’da çömlekçi olmaya karar veren Bernard Leach, İngiltere’ye dönene kadar Japon seramiğinin bütün sırlarını çözmüş ve daha sonra ülkesine taşımıştır.

Seramik malzeme, sınırsız renk ve doku seçeneğiyle iyi bir ifade aracıdır. Ayrıca çok çeşitli kil kullanımıyla anlatım dilini güçlendirmektedir. Hayat kaynağı olan toprak, her toplumda, her dinde kutsal kabul edilmiştir. İnsan elinde biçimlendirilip ateşle biçimi korunan kil, yüzyıllar içinde gelişim ve değişim göstermiş, üretildiği bölgeye, zamanına ve ihtiyaca göre tasarımları ve yöntemleri değişmiştir. Bir ifade dili olan seramik, malzeme, teknoloji, tasarım, yaratıcılık gibi önemli unsurlara sahiptir.

“Bu dilde en önemli unsur seramiğin teknolojisidir. Bu teknoloji bilime dayalıdır ve sürekli değişim, gelişim içindedir. Teknolojideki gelişme ve yenilikler de sanat seramiğine büyük katkı sağlamaktadır. Bugün her yönüyle hayatımızın bir parçası olan seramik; yüksek teknolojideki uzay mekiği gövde kaplamasından, jet motorları pervanelerine, yüksek dereceli fırınlarda, evlerimizdeki armatürlere ve elektronik parçalara kadar pek çok alanda çok yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu çeşitliliğin uzantısı olarak sanat seramiği de büyük fayda görmekte ve seramik sanatçısı da bu olanaklardan yararlanmaktadır. Bu yüzden sanatçının sanat seramiğinde ele aldığı konular ve kullandığı farklı materyaller çok çeşitlilik göstermektedir. Bu da seramik sanatını, diğer sanat dallarına nazaran daha avantajlı kılmaktadır.”(Kavalcı, 1998:40).

Diğer sanat dalları arasında güçlü malzeme kimliğiyle yer edinen Seramik Sanatı, tek başına kullanılmasının yanında karışık malzemelerle de kullanılmaya imkân tanıyarak anlatım gücünü zenginleştirmektedir. Bu özelliğiyle heykel sanatına geçiş yaptığı varsayılabilir. Heykel sanatında da seramik sanatında da ana malzeme kildir. Kilden başka heykelde ana malzeme olarak kullanılan metal, ahşap ve taş, seramik sanatında, kilin yanında yardımcı malzemeler olarak yer almaktadır. Fakat modern sanatın getirdikleri ile her türlü malzeme plastik sanatlara dâhil olmuştur. Bu açıdan bakıldığında sanatçılar, malzeme kullanımında ve buna bağlı olarak ifade anlamında sınırları ortadan kaldırmışlardır.

Çağdaş Türk Seramik Sanatı'nın gelişimi Çağdaş Seramik Sanatı'nın dünyadaki gelişimiyle paralellik gösterir. 2. Dünya Savaşı'ndan sonra başlayan değişim ve yenilikler sonucu, çömlekçi atölyelerinden çıkan seramik, geleneksellikten kurtularak çağdaş bir kimliğe bürünmüştür.

“Türkiye’de seramiğin sanatsal boyutta ele alınıp değerlendirilmesi dünya modern seramik sanatının gelişimiyle aynı doğrultuda olmuştur. Ayrıca seramik endüstrisinin kurulması, gelişmesi, seramik eğitiminin sistemli bir yapılanma içine girmesi ile bu oluşum desteklenmiştir.”(Özturanlı 1998:31).

Dünyada her şey parçalanırken resmi de parçalamaya başlayan Picasso, yaptığı sıra dışı seramik çalışmalarıyla seramik sanatının çağdaşlaşması anlamında önemli katkılar sağlamıştır.

Picasso’nun, 1955 yılında yaptığı aşağıdaki çalışması, onun en önemli seramik çalışmalarından biridir. (Şekil 2.1.)

Şekil 2.1. ‘Woman Lamp’ Pablo Picasso

<http://www.masterworksfineart.com/inventory/picasso/original/picasso1911.jpg>

Picasso gibi farklı disiplinlerden olan birçok sanatçı estetik değerleri yüksek seramik malzemeyi sanat eseri oluşturmak için kullanmışlar, resim ve heykel gibi bir sanat disiplini olduğunu kabul etmişlerdir.

“Sahip olduğu teknik aşamaların karmaşıklığı ve derinliği, estetik değerlerinin yüksekliği, seramik malzemenin kendi içinde bir disiplin olarak algılanmasına sebep olmuştur.” (Tizgöl 2002:78). Bu özelliklerinden dolayı seramik malzeme hem tek başına hem de başka malzemelerle birlikte kullanılarak yeni görme biçimlerinin oluşmasına imkân sağlamaktadır.

2.3. Çağdaş Seramik Sanatında Karışık Malzeme Kullanımı

Plastik sanatlarda bir yapıt ortaya koyabilmek için, en az bir malzemenin duygu ifade yeteneği ve beceriyle işlenmesi, şekillenmesi gerekmektedir. Bu nedenle malzemenin sanat yapıtı üretirken kazandığı önem göz ardı edilemez. Malzeme sanat nesnesinin görsel değerini farklı bir biçimde etkiler. Bir sanat eserinde malzemeyi güçlü ve değerli kılan şey, onun kazandığı biçim, yani sanatçının ona verdiği formdur.” (Mülayim 1994: 52). Plastik sanatların diğer dallarında olduğu gibi seramikte de karışık malzeme, sanatçının ona verdiği biçimle, yüklemek istediği anlama, değer kazanır.

20. yüzyıla gelindiğinde Seramik Sanatı, geleneksellikten ve dekoratif nesne üretiminden uzaklaşmıştır. Teknolojinin gelişmesi sanata yeni imkânlar sağlamış, birçok kolaylık, yenilik ve karışık malzeme sanat çalışmalarında kendisini göstermeye başlamıştır. Sadece seramik sanatında değil diğer plastik sanatlarda da olan geleneksel ve dekoratif düşünce, yerini yeni fikirlere, yeni bakış açlarına bırakmıştır. Bu sayede plastik sanatlar birbirlerine yaklaşmaya başlamış, sınırlar birbiri içinde yok olmaya yüz tutmuştur. Bu arada daha önce sanat adına kullanılmayan birçok nesne sanat nesnesi haline gelmiş ve birlikte kullanılır olmuştur.

Genel olarak malzeme birlikteliğinden modern sanat içinde söz edilse de plastik sanatların tarihi süreci içerisinde farklı dönemlerde çeşitli malzemenin bir arada kullanıldığı görülmektedir. Her toplumda, her zaman diliminde kullanılan malzeme değişiklik ve çeşitlilik göstermiştir. Birden fazla malzemeyi sanat yapıtına dahil eden sanatçı, modern çağın gerektirdiği gibi sanat eserini ortaya koymuştur denilebilir.

Karışık malzeme kullanımında izleyiciyi düşünmeye zorlayan, alışılmışın dışında yapıtlar ortaya koyarak kendini bu şekilde ifade eden sanatçı, kalıpların dışına çıkmayı başarmıştır.

“İzleyiciyi zorlayan, kıskırtan, düşündüren yapıtlar üretilerek izleyicinin zihninde daha önceden zaten yer etmiş klişelerin ve dogmaların yıkılması amaçlanmıştır. Bu bağlamda kendine özgü kural ve yapılanmaları olan seramik malzeme ile bir sanatçı için sanatsal üretim metası olabilecek tüm materyallerin ilişkilendirilip bir arada kullanılması, sanatçı için belli oranda risk taşısa da, sanatsal üretim iyi kotarıldığında sonuç, hem sanatçı hem izleyici açısından tatmin edici olacaktır. Yaşamındaki tüm ayrıntılardan etkilenen, çevresindeki sesleri, renkleri, hisleri ve tüm karmaşayı eserine yansıtan günümüz sanatçısı için çok gereçli yapıt üretme isteği, belki de çağının sanatına yansımalarının bir göstergesi olarak kabul edilebilir.”(Tizgöl 2003: 76).

Bu kadar hızlı değişen ve yenilenen bir dünyada karışık malzemelerin sanata dahil oluşu bir ihtiyacın sonucudur denilebilir. Sanatta sınırların kalktığı modern çağ, sanayileşme, sanatçının yeni ifade biçimleri bulmasına sebep olmuştur. Sanat eseri ortaya koyan kişi, duygu ve düşüncelerini alışılmış sanat nesnelileriyle ifade etmek yerine sanat nesnesi olarak nitelendirilmeyen malzemelerle ya da birden çok malzemeyle ifade edebilmektedir. Seramik malzeme, bir sanat yapıtı üretimi için tercih edilen malzemelerden biridir. Bunun yanı sıra birçok çağdaş seramik sanatçısı seramikle birlikte metal, cam, ahşap, taş, kumaş, ip gibi akla gelebilecek çeşitli malzemeyi oluşturdukları sanat eserlerinde kullanmayı tercih etmişlerdir.

Dünyanın en eski malzemeleri olan ve günlük yaşantımızda geniş kullanım alanı sağlayan toprak, taş, metal, ahşap ve bunların dışında her hangi bir sanat disipliniyle sınırlandırılmayan çok çeşitli malzeme bir arada kullanılarak, Çağdaş Sanat adına önemli yapıtlar ortaya çıkarılmıştır. Bu malzemeler tek başına bir sanat eseri malzemesi olabildikleri gibi gündelik yaşantıda da kullanılmaktadır. Örneğin kilden yaşamı kolaylaştıracak araç-gereçler ve bir takım inançların simgesi olan tanrı heykelleri yapılmıştır. Kilden yapılan kullanım araçları aynı zamanda ekonomik bir unsur olarak da toplumların tarihinde önemli bir rol oynamıştır. Ayrıca geçmişten günümüze medeniyetin ve kültürün taşıyıcısı olmuştur.

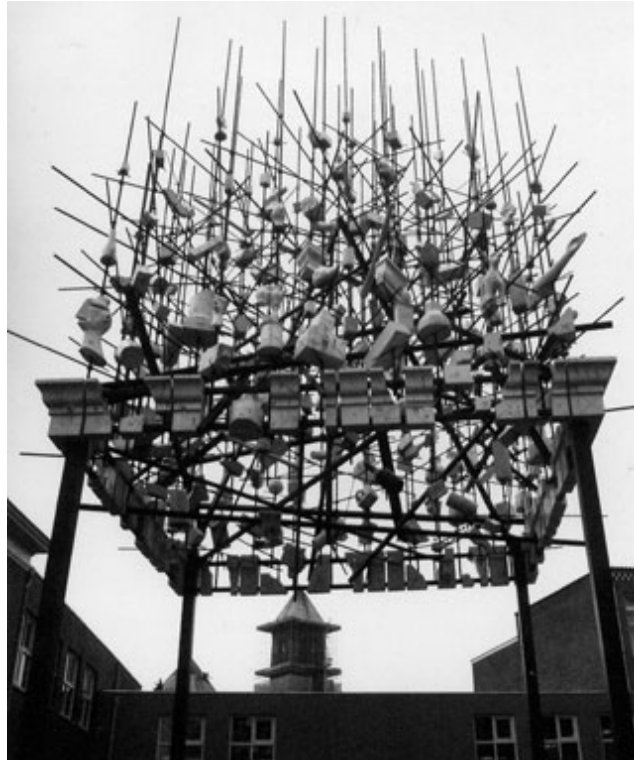
Doğada bulunan ve en eski mimari malzeme olan taşın zamanla kullanım alanı artmış, tarih boyunca yapılarda ve anıtlarda güzelliği ve dayanıklılığı sebebiyle kullanılmıştır. Taşın plastik sanatlarda bilinen en yaygın kullanımı heykel sanatında görülmektedir. Bununla birlikte karışık malzeme kullanımında da diğer malzemelerle bütünlük oluşturabilmektedir.

Yine doğada bulunan metal ve ahşap, sanayide, mimaride, günlük kullanım eşyalarında ve plastik sanatlarda en çok tercih edilen malzemelerdendir. Bunlardan başka seramikle birlikte kullanılabilen doğal ve doğal olmayan çok çeşitli malzemeden söz edilebilir.

Birden çok malzemenin ifade aracı olarak kullanılması 2. Dünya Savaşı'ndan sonra gerçek anlamda sanata dâhil olmuştur.

Aşağıdaki çalışmalar ve yabancı seramik sanatçıları tarafından karışık malzeme kullanılarak ortaya konulmuş seramik örnekleridir.

İlya Utkin ve Alexander Brodskly'nin 1992 de birlikte yaptıkları bu çalışma, Hollanda Avrupa Seramik Müzesi'nin çatısını oluşturmaktadır ve seramik-metal birlikteliğine güzel bir örnektir. (Şekil 2.2.)

Şekil 2.2. İlya Utkin - Alexander Brodskly
http://www.walkingcity.ru/article.php?art_id=110

Marilyn Levine, tamamen deri görüntüsü verdiği seramik çalışmalarında seramikle birlikte metali kullanmayı tercih etmiştir. Deri görünümlü ayakkabılar botlar, çanta ve valizler, ceketler, kupalar çalışmalarında yapmayı tercih ettiği nesnelere dir. 1983 yılında yaptığı aşağıdaki çalışması karışık malzeme kullanımına örnektir. Yüksek pişirim uyguladığı bu çalışmada, seramik, kösele şerit ve metal kullanmıştır. (Şekil 2.3)

Şekil 2.3. 'Hanging Black Briefcase with Missing Strap' Marilyn Levine
<http://www.marilynlevine.com/artworkframeset.html>

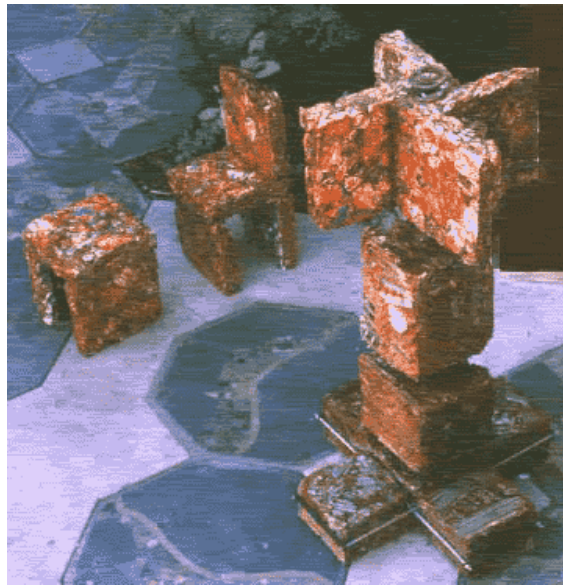
Paul Astbury, çalışmalarında seramikle birlikte araba lastiği, kâğıt, oluklu karton gibi malzemeler kullanan bir İngiliz sanatçısıdır. Porseleni, kâğıdı, kartonu kaplama malzemesi olarak kullanmıştır. Örneğin dayanıklı araba lastiğini, dayanıksız kâğıtla kaplayarak zamana karşı dayanıklılığını ve zaman içerisinde yıpranma özelliklerini irdelemiştir. Onun sanatsal ifadesi, dönüştürmek ve yeniden biçime sokmaktır.(Şekil 2.4.)

Şekil 2.4. 'İsimsiz' Paul Astbury
<http://www.aber.ac.uk/ceramics/makers/paulastbury.htm>

Joyce Kohl, çalışmalarında çelik parçaların ve endüstriyel malzemelerin yanında, döküm yapılarak elde edilmiş bronz malzemeyi ve sabitleştirilmiş kerpici kullanarak karışık malzemeli çalışmalar ortaya koymuştur.

Amerikalı sanatçı Güney Afrika'da sergilediği aşağıdaki çalışmasında kutular, araba parçaları ve kil kullanarak totemler, masa ve sandalyeler yapmıştır. (Şekil 2.5.)

Şekil 2.5. 'Kwa-Zulu Natal Totem' Joyce Kohl
[http://www.google.com/search?q=\"KwaZulu+Natal+Totem\"+++Joyce+Kohl&rls=com.microsoft:*:IE-Address&ie=UTF-8&oe=UTF-8&sourceid=ie7&rlz=1I7ADBF](http://www.google.com/search?q=\)

‘One Step Forward, Two Steps Back’ (Bir adım ileri, iki adım geri) adını verdiği aşağıdaki çalışmasında sabitleştirilmiş kerpiç ile buluntu objeler kullanmıştır. (Şekil 2.6.)

Şekil 2.6. ‘One Step Forward, Two Step Back’ Joyce Kohl
<http://www.csub.edu/~jkohl/freestanding.shtml>

Sümeyye Samaha,’nın etkileyici, duygusal ve spirituel çalışmalarının dramatik görünümleri vardır. Lübnan’lı sanatçı yapıtlarında yağlı boya, kümes teli, gümüş, jüt iplik, mürekkep, keten, tahta kullanmıştır. 2003 yılında yaptığı çalışmasında seramikle birlikte çivi ve toplu iğne kullanmıştır. Esere, ‘Fifth Crusade’ adını vermiştir.(Şekil 2.7.)

Şekil 2.7. ‘Fifth Crusade’ Sumeyyah Samaha
<http://www.sumayyahs.com/ceramics.html>

Hollandalı sanatçı Barbara Nanning, çalışmalarında doğada bulunan nesnelere ve tabiat olaylarından ilham almıştır. Bunlar arasında yapraklar, bitkiler, rüzgâr ve su sayılabilir. Bu çalışmalarının yanında geleneksel seramik formları ipler ve tellerle bir arada kullandığı çalışmaları da vardır. 'Kâse' isimli çalışmasında seramik ile birlikte ip kullanmıştır. (Şekil 2.8.)

Şekil 2.8. 'Kase' Barbara Nanning
http://www.capriolus.nl/foto_product/0445.jpg

Seramiklerinde ışık oyunlarını ustaca kullanan Belçikalı sanatçı Caron Jo Anne, aşağıdaki çalışmasında porselen kâğıt tekniğiyle karışık malzeme olarak ip kullanmıştır. (Şekil 2.9.)

Şekil 2.9. 'İsimsiz' Caron Jo Anne
http://www.kale.com.tr/english/sosyal_faaliyetler/seramikmuzesi/g_AnneCa

Amerikalı sanatçı Thom Bohnert, sırlanmamış kil ile metal parçaları kullandığı çalışmalarında çocuksu bir etki amaçladığı izlenimini uyandırmaktadır. Kil, metal ve kâğıt kullandığı çalışması ‘Trois Cirques’, bu çalışmalarından biridir. (Şekil 2.10.)

Şekil 2.10. ‘Trois Cirques’ Thom Bohnert
<http://www.theacid.org/artists/actualsize/bohnert.htm>

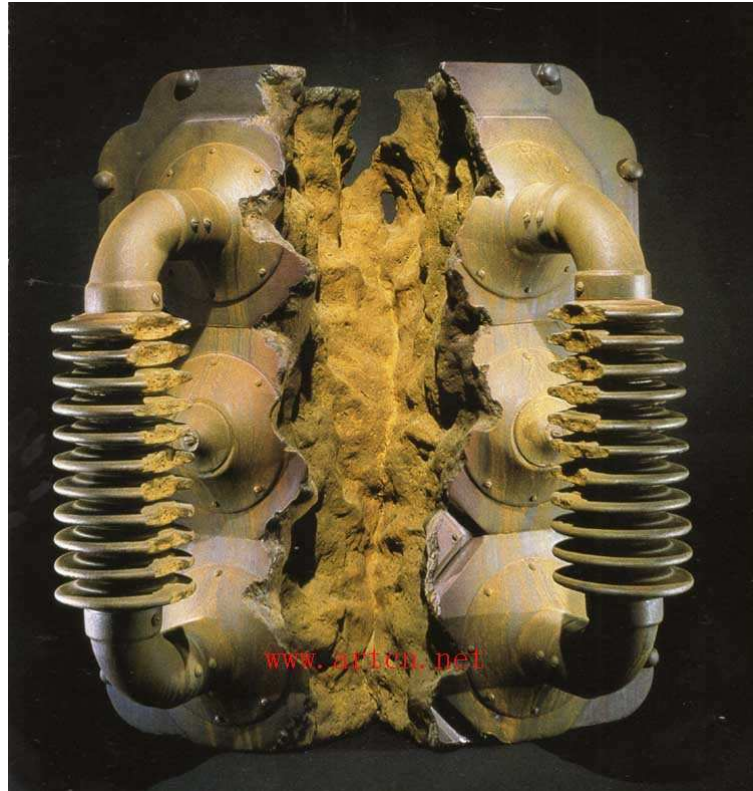
İspanyol sanatçı Isabel Barbaformosa, seramiklerinde geleneksel formlardan esinlenmiş, formları deforme ederek ve metal parçalar ekleyerek karışık malzeme birlikteliğinden yararlanmıştır. Sanatçı, 1998 yılında yaptığı ve 1280 C derecede fırınladığı çalışmasında porselen kilini ve metali birlikte kullanmıştır. (Şekil 2.11.)

Şekil 2.11. ‘İsimsiz’ Isabel Barbaformosa
http://www.canadianclayandglass.ca/clayandglass/1998_06_001.html

Steven Montgomery, sıra dışı seramik çalışmaları olan bir heykeltıraştır. Burada ondan bahsedilmesinin sebebi, çalışmalarında malzeme olarak sadece kil kullanmış olmasına rağmen, karışık malzeme kullanımını yanılsama olarak vermesindedir.

Sanatçının yapıtlarını seyretmenin zevki, göründükleri gibi olmamalarından kaynaklanır. Yapıtlarında makine parçalarını taşla birleştirmiş izlenimini uyandırarak bir yanılsama oluşturur. Karışık malzeme tekniğinden yararlanmamasına rağmen seyircide bıraktığı duygu tam tersidir. Eserleri kalıntı ya da yıkıntıdan oluşmuş hissi verir. Sert makine formları, dövülerek şekillendirilmiş metal levhalar ve taş, çalışmalarının temelini oluşturmuş gibidir. 2003–2004 yıllarında yaptığı bu tarz çalışmalarıyla bozulma duygusunu uyandırmayı amaçlamıştır. Çalışmalarda paslanma ve kırılma efekti oluşturarak aynı zamanda haşın, kaba ama büyüleyici izlenimler ortaya koymuştur. Bozulma, dağılma etkili bu çalışmalarında, Steven Montgomery'nin yansıtmaya çalıştığı sadece yapıların bozulmuşluğu değil, 21. yüzyılda toplumun bozulmuşluğu ve dejenerasyonudur. (Şekil 2.12.)

Şekil 2.12. 'İsimsiz' Steven Montgomery

http://images.google.com.tr/imgres?imgurl=http://www.neuekeramik.de/english/magazine/image/mont_05.jpg

Hollandalı sanatçı Gerda Maas, bakır levhalarla, fitil haline getirdiği kili bir arada kullanmıştır. Yüzeeye direnç gösteren iğne biçimli kil formlarla bir gerilim oluşturmayı amaçlar. (Şekil 2.13.)

Şekil 2.13. 'Dragers VII' Gerda Maas

<http://www.galleries.nl/mnkunstenaar.asp?artistnr=9640&vane=1&em=&meer=&sessio nti=896374643>

Yunanlı seramik sanatçısı Nikos Sklavenitis, karışık malzeme kullanan sanatçılardandır. Kilden oluşturduğu levhaları pişirip çeşitli malzemelerle kullanan Sklavenitis, özellikle kavramsal çalışmalar yapmayı tercih etmektedir. Aşağıdaki çalışmada merdiven biçimini verdiği metal malzemeyle tuğlayı birlikte kullanmıştır. (Şekil 2.14.)

Şekil 2.14. 'İsimsiz' Nikos Sklavenitis

images.google.com.tr/images?um=1&hl=tr&q=nikos+sklavenitis

2.4. Türkiye’de Çağdaş Seramik Sanatı’nın Gelişimi

Anadolu topraklarında yapılan arkeolojik kazılar, seramik malzemenin bu topraklarda çok eskiden beri kullanıldığını, seramik sanatının da buna bağlı olarak gelişme gösterdiğini ortaya koymuştur. Daha sonra 13. yüzyılda Anadolu Selçuklularıyla gelişen Türk Seramiği, İslam kültüründen etkilenecek geleneksel biçimini kazanmıştır.

“13. yüzyılda Anadolu Selçuklularıyla başlayan geleneksel Türk Seramiği, başlangıçta çevre kültürlerden ve özellikle İslam kültüründen etkilenmiştir. 10. yüzyılda Türklerin Müslümanlığı kabul etmeleriyle birlikte etkisini gösteren İslam düşüncesi, zaman içerisinde kendi kültürel oluşumu doğrultusunda, diğer alanlarda olduğu gibi Geleneksel Türk Seramiği’nin de biçimlenmesinde etken olmuştur.” (Ağatekin 1993:12).

Sanatçı zanaatkâr ayırımının olmadığı ve geleneksel biçimlerde ulaşılabilecek en iyi en mükemmeli arayan Klasik Türk Sanatı, süslemeciliği ön plana çıkaran, zengin motif diline sahip, oryantal karakterli bir sanattır.

Soyut İslam düşüncesiyle biçimlenen Türk Seramik Sanatı, üretimde ve süslemede Osmanlı İmparatorluğu dönemine kadar Anadolu Selçuklu üslubunu devam ettirmiştir. Osmanlıyla birlikte Geleneksel Türk Seramik Sanatı en parlak dönemini yaşar. İznik Kütahya, Çanakkale seramik üretim merkezleridir. Tasvir yasağının olduğu dönemlerde, duygu aktarımına imkân sağlayan Türk seramiği 16. yüzyılda en iyi duruma gelmiştir Fakat 17. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu’nun gerilemesiyle birlikte Türk Seramik Sanatı da ona paralel olarak gerilemeye başlar.

Cumhuriyet Dönemine gelinceye kadar üretilen seramikler, sanat değeri taşıyan değerli yapıtlar olmalarına rağmen, daha çok mimari ve kullanım amaçlı üretilmişlerdir. Cumhuriyet Dönemi’nden sonra Seramik Sanatı, resim, heykel gibi plastik sanatların bir dalı kabul edilmeye başlanmış, seramik malzeme, bir sanat malzemesi olarak görülmüştür.

Plastik sanatlarda ortaya konan yapıtlar o ülkenin kültürel yapısını anlamaya yarar. Seramik sanatı bu kültürel miras içinde önemli bir yerdedir. Buna rağmen seramiğin sanat dalı olarak kabul edilmesi 19. yüzyılda gerçekleşmiştir.

20. yüzyılın son çeyreğine rastlayan yıllarda sanatın değişimi Türkiye’de ve dünyada birlikte yaşanmıştır. Cumhuriyet’in ilanından sonra hem yaşayış biçiminde hem de sanatta önemli değişimler olmuştur. Özellikle seramik sanatı bireysel ve özgün bir sanat dalı olmaya başlamıştır. Hakkı izzet, bu gelişimin en önemli isimlerindedir. 1957 yılında, o zamanki güzel sanatlar akademisi olan Sanayi-i Nefise Mektebi’ne dekoratif sanatlar bölümünün katılmasıyla Çağdaş Türk Seramik Sanatı’nın temelleri atılmıştır denilebilir. 1929 yılında kurulan çinicilik atölyesinin başına İsmail Hakkı Oygur getirilmiştir.

1950 yılında Eczacıbaşı Sanat Atölyesi kurulur. Sadi Diren, Alev Ebuzziya, Atilla Galatalı, Melike Kurtiç gibi birçok sanatçı bu atölyenin sağladığı imkânlardan yararlanarak Çağdaş Seramik Sanatı’na hareketlilik getirmişlerdir.

1951 yılında ilk bireysel seramik atölyesi Füreyya Koral tarafından kurulmuştur.

Türk Seramik Sanatının çağdaşlaşma sürecinde rol oynayan isimler şöyle sıralanabilir:

“1951–1962 devresinde, Nasip İyem, Mediha Akarsu, Seniye Fenmen, Belma Diren, Atilla Galatalı, Alev Ebuzziya, Melike Abasıyanık, Cevdet Altuğ, Müfide Çalık, Ayfer Karamani, Cavit Bozok, Hakkı Karayığitoğlu

1963–67 devresinde, Bingül Başarır, Hamiye Çolakoğlu, Candeğer Furtun, Filiz Özgüven, Erdinç Bakla, Güngör Güner, Jale Yılmazbaşar, Mehmet Uyanık, Orhan Taylan.

1967–73 devresinde, Beril Anılmert, Tülin Adalan, Ömür Bakırer, Azade Köker, Mustafa Plevneli, Yahşi Baraz, Aydın Kut, Şara Yazıcı, Beyza Erzene, Ayten Aydın.” (Ağatekin, 2003:18)

Daha sonraki dönemlerde de Çağdaş Seramik Sanatı’nda yer alan bazı önemli isimler şunlardır.

Handan Börteçene, Şeyma Reisoğlu, Ali İsmail Türemen, Zehra Çobanlı, Sadettin Aygün, Gökhan Taşkın, Bilgehan Uzuner, Ayşegül Türedi, Kemal Uludağ, Ekrem Kula, Mustafa Tunçalp, Tülin Ayta, İlgi Adalan, Efsun Ergüven, Soner Genç, Sevim Çizer, Muammer Çakı, Cemalettin Sevim, Ferhan Taylan Erder, Kadriye Ezelağaoğlu, Lerzan Özer, Pemra Sağlıkova Plevneli, Aylin Saraçlı.

1967 yılında 20 ülkeden 300 sanatçının katıldığı ‘Uluslararası Çağdaş Seramik Sergisi’, Cumhuriyet’in 50. yılı nedeniyle Ankara, Budapeşte, Prag ve Berlin’de 1973 yılında açılan Türk Seramik Sanatçıları Sergisi, Füreyya Koral’ın 1992 yılında 40 sanatçıyı bir araya getirdiği ‘40. Yıl Sergisi’, Çağdaş Türk Seramiği adına önemli girişimlerdir.

Yine, “UNESCO’nun bir yan kuruluşu olan Uluslararası Seramik Akademisi, ‘İstanbul 1992’ programı çerçevesinde ‘Modern Türk Seramik Sergisi’ Resim ve Heykel Müzesi’nde açılmış, bu sergiye 28 Türk sanatçı yapıtlarıyla katılmıştır.”(Kalsın 1993:23).

Zengin Anadolu Kültürümüzden esinlenen ve beslenen seramik sanatımız, heykel formunda seramiklerle Türk seramiğine farklı bir bakış açısı getirirken, aynı şekilde seramik heykel, Çağdaş Seramik Sanatı’na giriş yapmıştır. Pişirilerek bir sanat nesnesi haline getirilen kil, heykel için malzeme olarak görülmeye başlamıştır. Buna dayanarak, seramik, plastik sanatlarda bir malzeme olarak yerini almıştır denilebilir.

Kökleri çok eski ve zengin bir geçmişe dayanan geleneksel Türk seramiği, geleneksel olanın çağdaş anlamda yeniden üretilmesiyle batıdaki seramik sanatından ayrılır. Türk kültürüyle, Türk gelenekleriyle modern olanı sentezleyerek yapıtlar ortaya koyan birçok sanatçımız bu anlamda Çağdaş Türk Seramik Sanatı’na hizmet etmektedir.

Çağdaş Türk Seramik Sanatı’na yön veren ustaların yanında onların öğrencisi olma şansını elde eden ustalar da vardır. Ayrıca günümüz seramik sanatına da birçok eserle katkı sağlayan yeni nesil seramik sanatçılarının sayısı küçümsenemeyecek orandadır.

2.5 Çağdaş Türk Seramik Sanatı’nda Karışık Malzeme Kullanımı

Geleneksel Türk Seramik Sanatı’nda, resim ve heykel sanatındaki gibi karışık malzeme kullanımına rastlanmamaktadır. Çağdaş Türk Seramik Sanatı dünyada Art and Craft, Türkiye’de ise Cumhuriyet Dönemi’nden sonra kimliğini kavuşmuş, karışık malzeme kullanımı ise 1990lı yıllardan sonra başlamıştır.

Çağdaş Seramik Sanatı’na bakıldığında karışık malzeme kullanımı, diğer sanat disiplinlerindeki karışık malzeme kullanımından daha sonraki yıllara rastlar. Bu nedenle gelişimi biraz daha yavaş olmuştur denilebilir. Türkiye’de 1990’lı yıllarda seramikle birlikte karışık malzeme kullanılmaya başlandığı görülmektedir. Bu sanatçılar arasında

Bingül Başarır, Güngör Güner, Feridun Oral, Mehmet Kutlu, Mutlu Başkaya, Füsun Kavalcı gibi günümüz seramik sanatçılarının başarılı çalışmaları bulunmaktadır.

Ayla Yüce Türk Seramik Sanatı ve malzeme kullanımıyla ilgili şunları söyler:

“20. yüzyılın son elli yılına bakıldığında sanat, dünyada ve Türkiye’de her dalda büyük dönüşüm ve değişim geçirdi. Özellikle kavramsal sanat akımının etkisiyle oluşan malzeme kullanımındaki özgürlük ve interaktif çalışmalar tüm taşları yerinden oynattı. Günümüzde sanatçılar kendilerini ifade ederken daha özgürler. Sanatçılar tek bir materyale ve temaya bağlı olarak çalışmak gibi bir zorunluluk duymuyorlar artık. Bu tutum sanatçının malzemesine her defasında yeni bir gözle bakmasını sağlıyor. Yanı sıra seramik teknolojisinde de önemli atılımlar ve gelişmeler oldu. Bu olgu da, seramik sanatçısına ve seramik sanatına yeni atılımlar ekledi. Bu bağlamda baktığımızda, Türkiye’de seramik sanatçılarının malzemelerinin hakkını vererek çalıştıklarını görürüz.”(Katalog, Türk Seramik Sanatı, 2007: 45).

Sanat tarihi içinde yukarıda anlatıldığı gibi çağdaş sanattan önce de karışık malzeme kullanımından söz edilmiştir. Fakat karışık malzeme kullanımı yeni arayışlarla beraber, en fazla çağdaş sanatla adından söz ettirir duruma gelmiştir. Aşağıdaki örnekler seramik ile karışık malzeme kullanan günümüz Türk seramik sanatçılarından seçilmiştir.

Bingül Başarır, 1964 yılından beri özgün yapıtlar üretmektedir. Jeolojik yapılanma gibi doğal oluşumları sanatında esin kaynağı olarak kullanmıştır. Bu yönde araştırmalar yapmış, seramik taşlar üretmiştir. Linyit kömürü cürufu gibi atık maddeleri sanat eserine dönüştürmüştür. Sanat çalışmalarında, hocası Füreya Koral’dan etkilenen sanatçı, çalışmasında kil, yanmış linyit kömürünün küçük parçalarıyla hazırlanmış özel bir karışım ve cam kullanmıştır. Aşağıdaki, 1080 C derecede bisküvi pişirim çalışmasını 1991 yılında yapmıştır. (Şekil 2.15.)

Şekil 2.15. 'Seramik Form' Bingül Başarır

<http://www.artcn.net/worldstudio/asianpr/BingulBasarir/images/bingul200507012.jpg>

“Hiç göç düşü gördünüz mü? Ben göreni gördüm. Anlatıldığına göre kuşlar var. Onların dışında her şey bir bulutun arkasında.” diyor Mehmet Kutlu ‘Göç Düşleri’ adını verdiği sergisi için. Bu sergide cam ve porseleni bir arada kullanan sanatçı göç Düşleri’yle hayali bir göçü seyircinin hayalinde oluşturmayı amaçlamıştır. (Şekil 2.16.)

Sanatçı seramik sanatıyla ilgili düşüncelerini şu sözlerle anlatıyor:

“Üretim hataları, zıtlıklar, çocukluğumun dili ve disiplin; çalışmalarına yön vermektedir. Seramiğin sunduğu biçim, doku ve renklerin sonsuz alternatiflerden çağdaş ve özgün sonuçlara varabilmek disiplinli bir çalışmayı zorunlu kılmaktadır. Zaten sanat içindeki ilham, böyle bir çalışma ile gelebilecek yüksek konsantrasyondan başka bir şey değildir.”

(<http://www.mehmetkutlu.com/gocdusleri1.htm>)

Şekil 2.16. 'Göç Düşleri' Mehmet Kutlu
<http://www.mehmetkutlu.com/gocdusleri1.htm>

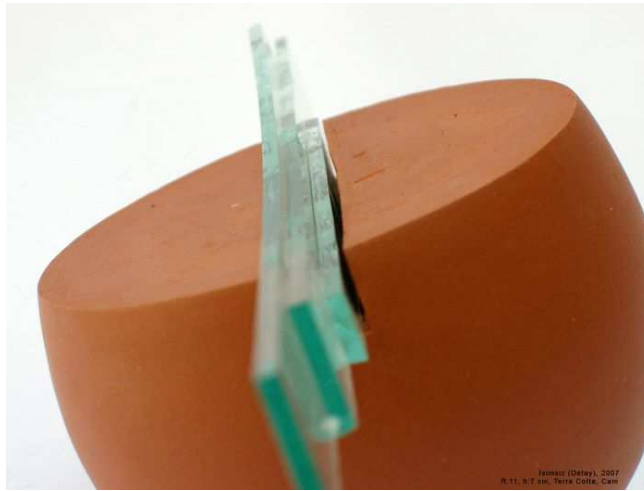
Karışık malzemeleri bir arada kullanmayı tercih eden Feridun Oral çalışmalarında kedileri, kuşları, masal kahramanlarını konu edinmiştir. Özellikle metale ağırlık veren sanatçı, taş, yumurta, ahşap gibi doğada bulunan nesnelere yararlanmıştır. Metal, ahşap gibi malzemelerle seramiği buluşturduğu çalışmaları yanında yağlı boya ve guaş kullanarak yaptığı resimleri vardır. Ayrıca Rönesans'tan bu yana, tanınmış ünlü ressam ve heykeltıraşların çalışmalarını kendine özgü bir üslupla, boncuk, kumaş, dantel, taş gibi malzemeler kullanarak yeniden yorumlamıştır.

Döner Sermaye, Ara Sokaklar, İstanbul Manileri, Çayır Hatmisi, Şarkılar Seni Söyler, Galeta Değirmeni, Saksığan Fermanı, gibi 2007 yılında yaptığı karışık malzemeli örneklerinin yanı sıra, Zurna Solosu, Sahipsiz Yuva, Tulumba Tatlısı çalışmalarından bazılarıdır. 'Merhaba Dünya' isimli çalışmasında metal ve seramik malzeme kullanmıştır. (Şekil 2.17.)

Şekil 2.17. 'Merhaba Dünya' Feridun Oral
http://www.lebriz.com/v3_artst/artist_Works.aspx?artistID=70&lang=TR

Ufuk Tolga Savaş, 2007 yılında, Ziraat Bankası Sergisi için hazırladığı çalışmalarında, seramiğin yanında cam, ahşap gibi malzemelerden yararlanmıştır. Aşağıdaki çalışmasında yuvarlak seramik formun içinde dikdörtgen üç cam parçası kullanmıştır. (Şekil 2.18.)

Şekil 2.18. 'İsimsiz' Ufuk Tolga Savaş
<http://yunus.hacettepe.edu.tr/~ufukt/seramik/ziraat/index.html>

Mutlu Başkaya, çalışmalarında karışık malzeme kullanmayı tercih eden bir sanatçıdır. Başkaya, metal, cam, talaş, kâğıt, pirinç gibi malzemeleri, seramik fırınında kille birlikte pişirmeye uygun olanları pişirerek, ısıya dayanıklı olmayanları ise pişmiş kile ekleyerek kullanır. En çok kullandığı malzemeler arasında kafes teli ve süzgeç teli başta gelir.

2004 yılında yaptığı aşağıdaki çalışmasında raku tekniğiyle pişirdiği seramik malzemeyi tellerle birlikte kullanmıştır. (Şekil 2.19.)

Şekil 2.19. 'İsimsiz' Mutlu Başkaya

<http://www.sanatmuzesi.hacettepe.edu.tr/kucukr/20baskaya-k.jpg>

Güngör Güner: 2003 yılında yaptığı ve 'Suyu Sergiliyorum' ismini verdiği çalışmasında seramik ve kâğıt kullanmıştır. (Şekil 2.20.)

Şekil 2.20. 'Suyu Sergiliyorum' Güngör Güner
<http://www.sanatmuzesi.hacettepe.edu.tr/22gungor.htm>

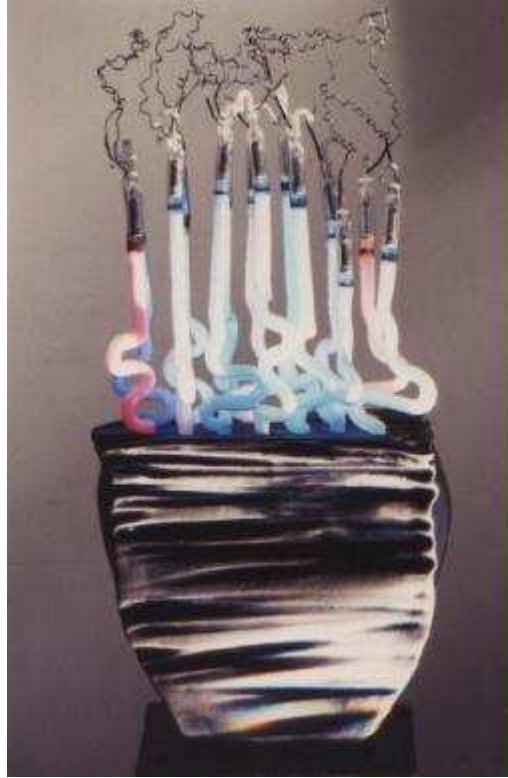
Esra Carus, seramik malzemenin yanında akrilik, çelik tel, sargı bezi, ahşap, cam, odun kömürü, gazete kâğıtları gibi birçok malzemeyi bir arada kullanan bir seramik sanatçısıdır. Çalışmalarında hazır malzemelere de yer vermiştir. 'Ah Teresin Yaşlılar'da ahşap bir kuş kafesini eski gözlüklerle doldurmuştur. 'Ah Terezin Çocuklar' isimli aşağıdaki çalışmasında ise metal bir kuş kafesini seramik kuşlarla doldurmuştur. (Şekil 2.21.)

Şekil 2.21. 'Ah Terezin Çocuklar' Esra Carus

<http://lebriz.com/pages/artist.aspx?artistID=318§ion=130&bhcp=1&periodID=-1>

Füsun Kavalcı, 'Arabesk' isimli seramik çalışmasında sırlı seramiğin yanında neon ışıklarından yararlanmıştır. 'Hücre' isimli bir başka çalışmasında ise sırlı refrakter tuğla ve neon kullanmıştır. (Şekil 2.22.)

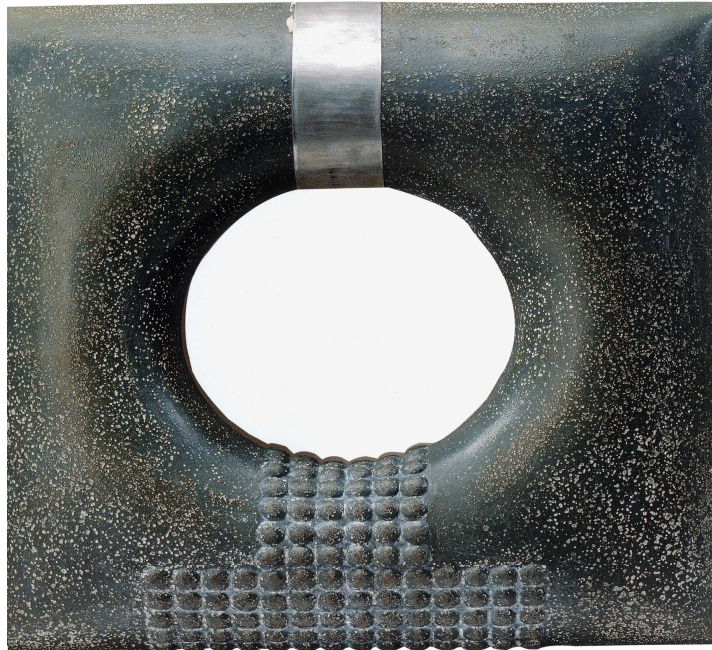
Şekil 2.22. 'Arabesk' Füsun Kavalcı
(Kavalcı, 1998: 41)

Ayfer Kalsın, 'Osmanlı Serisi 1' de porselen, kumaş ve metal kullanmıştır. Çalışmasını elle şekillendirmiştir. (Şekil 2.23.)

Şekil 2.23. 'Osmanlı Serisi 1' Ayfer Kalsın
(Katalog, Türk Seramik Sanatı 2007: 78)

Kemal Tizgöl, kalıpla şekillendirdiği ve 1050 C derecede pişirdiği çalışmasında mat sır, çinko levha ve şamotlu çamur kullanmıştır. 2006 yılında yaptığı çalışmanın ismi 'Equilibrium' dur. (Şekil 2.24.)

Şekil 2.24. 'Equilibrium' Kemal Tizgöl
(Katalog, Türk Seramik Sanatı 2007: 201)

Asuman İnan, aşağıdaki çalışmasını 15 adet silindir şeklinde biçimlendirdiği seramikle, metal çubuklar kullanarak yapmıştır. (Şekil 2.25.)

Şekil 2.25. 'İsimsiz' Asuman İnan
http://www.vitraseramiksanatolyesi.org/sergiler/pop_up/kisisel_izler_5/pop_up_as2.aspx

Burcu Karabey Öztürk, aşağıdaki çalışmasında seramikle birlikte deriden yapılmış şeritleri kullanmayı tercih etmiştir. (Şekil 2.26.)

Şekil 2.26. 'İsimsiz' Burcu Karabey Öztürk
<http://www.festival.metu.edu.tr/2003/sanaticilar/burcukarabeyozturk.htm>

Funda Susamoğlu, 2004 yılında yaptığı ‘Evcil Cihaz’ isimli çalışmasında seramik malzemeyi elle şekillendirirken beraberinde metal malzemeyi de kullanmıştır. (Şekil 2.27.)

Şekil 2.27. ‘Evcil Cihaz’ Funda Susamoğlu
(Katalog, Türk Seramik Sanatı 2007: 187)

2.6. Sanat Eserinde Karışık Malzeme Olarak Hazır Nesnelerin Kullanımı

Bu bölüme kadar, tarihi süreç içinde ve çağdaş sanatta karışık malzeme kullanımı örneklerle incelenmiştir. Bu örneklerin içinde aynı zamanda ‘Ready-Made’ tekniğini uygulayarak hazır malzemelerden yararlanan sanatçılar da vardır. Bilinen ismiyle ‘Ready-Made’ kullanımı, Brague ve Picasso’nun resim yüzeyine taşıdıkları gazete, kumaş, vinleks, gibi malzemelerle ve Picasson’un sıra dışı heykelleriyle ilk kez sanata dâhil olmuştur denilebilir. Picasso 1931 yılında yaptığı ‘Head of Woman’ da metal mutfak aletleri kullanarak hazır nesne kullanımının öncülüğünü yapmıştır. Yine bir mutfak aleti ve iki bahçe tırmığından oluşturduğu başka bir heykeli ‘Figür’, ready-made ve karışık malzeme kullanımına örnektir.

“1935 yılında yaptığı ‘Figür’, tuval germe sopaları olarak kullanılan tahtaların, uzun saplı bir kepçenin ve bir çift bahçe tırmığının iple birbirine bağlanmasıyla oluşmuştur. Heykelin çatal kolları ve açık bacaklarıyla duruşu, Bernini’nin ‘Longinus’unu hatırlatır. Picasso bu nesnelere, insan vücudu parçalarının benzetmeleri olarak görüyordu. Onun geniş hayal dünyasında ve sanatında her tür nesne insanı oluşturabilirdi. Artık heykel sanatını her türlü malzeme temsil edebilirdi.”(Bilge 2000: 75).

Hazır nesnelere oluşturulmuş heykel, kolaj ve asamblajlardan etkilenen dadaist sanatçılar hazır nesnelere kullanarak heykellerini üretmişlerdir. Sanayi devrimiyle makinelerin gücünden yararlanılmaya başlandığı 20. yüzyılda değişmeye başlayan her şey gibi sanatçının hayata bakışı ve algılayışı da değişmiştir. Farklı bakış açısıyla yeni bir sanat dili geliştiren dadaist sanatçılar, sanatçının esere ne kadar müdahale etmesi gerektiğini ve nelere sanat nesnesi denebileceğini tartışmaya başlamışlardır. Sanat eserine verilen uzun süreli emek yerine en kısa sürede üretilen ya da müdahaleye gerek bırakmayan hazır malzemelerle oluşturulmuş sanat nesnelere üretmek, yeni bakış açısının ortaya koyduğu postmodern yaklaşımlardır.

'Ready-Made' ya da hazır malzeme kullanımı denildiğinde ilk akla gelen, dadaist sanatçı Marcel Duchamp'dır. Geleneksel olanı ya da herkes tarafından kabul gören sanat tarzlarını hiçe sayarak hazır nesnelere oluşturduğu çalışmalarıyla kendi döneminin ve kendinden sonra gelen sanatçıların ilham kaynağı olmuştur. 1913 yılında hazır nesne kullanarak yaptığı ilk çalışması bir taburenin üzerine yerleştirdiği bisiklet tekerleğidir.

Şekil 2.28. 'Bicycle Wheel' Marcel Duchamp
<http://img120.imageshack.us/img120/7708/01ar7.jpg>

En ünlü çalışması ise, baş aşağı duran bir pisuardır. 1917 yılında yaptığı bu çalışmanın adı 'Fountain' (Çeşme)dir. Duchamp'ın yaptığı bu çalışmalar, 'neler ready-made olabilir?' sorusuna da bir karşılık olabilir. Onun kuralları çiğneyen bu tutumu her türlü hazır nesnenin sanat eseri olarak kullanılabileceğini dolaylı bir şekilde anlatıyor gibidir. Hazır malzeme kullanarak, nesne, her hangi bir müdahale gerektirmeksizin sanat eseri haline gelmektedir. Bilinen anlamda estetik nesnelere üretmek yerine buluntu nesnelere kullanarak yapılan bu işlerde estetik kaygı ortadan kalkmıştır. Bu sayede sanat eserini sorgulayan, modernist tavra karşı postmodernist bir tepki geliştiren dadacılar üslubu ve biçimi bir kenara atmış, düşünceye daha fazla önem vermeye başlamışlardır.

Hazır malzemeyi kullanan diğer bir sanatçı topluluğu ise dadacılar gibi modernizme tepki gösteren sürrealistlerdir. Onlar hazır malzemeyi 'Gerçeküstü Objeler' olarak nitelendirmişlerdir. 'Merz' ismini verdiği çalışmalarını gerçekleştiren Kurt Schwitters, montaj ve kolâjlarını buluntu nesnelere oluşturmuştur. Bu türlü yapıtlarında bulaşık bezi, pul, zarf, kâğıt, tren biletleri gibi çok çeşitli malzemeye yer vermiştir. "Bir yapıtı sanat yapan, biçimi, konusu, içeriği, türü ve yansıttığı ustalık değil, sanatçının onun sanat olduğunu bilmesidir." (Lynton 1991:130). der Kurt Schwitters.

Diğer bir sürrealist Juan Miro, 'Şiirsel Objeler'inde tahta çerçeve, lastik top, melon şapka gibi buluntu nesnelere sanat eseri üretmiştir. Hazır malzemenin kullanıldığı dadaist ve sürrealist işlerde sanatçının bakış açısının değişmesinin yanında, yapıtı seyreden seyircinin de sanata bakışı değişiklik göstermek zorundaydı. Artık sanat eseri olarak kendilerine sunulan şey, bir pisuar ya da o ana kadar ne işe yaradığını bildikleri bir kullanım eşyası değildi. Sanat nesnesinin anlamı ve sanatın malzemesi değiştiğinden seyirci de alışılmış görsel okuma biçimini değiştirmek ve sanat eserine yeni bir çözümleme getirmek zorundaydı.

Ready-made, sürrealist obje gibi sanatçının kendini farklı bir biçimde ifade etme yolu, 1960'lardan sonra Pop Art gibi hazır malzemenin etkisinde kalan sanat akımlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Pop Art'da tüketim nesnelere sanat nesnesi olarak kullanılmıştır. Sanatla gerçek yaşam arasındaki farklılıkları ortadan kaldırmayı amaçlayan ya da tüketim toplumu olmaya bir çeşit eleştiri getiren bu yaklaşımda çorba ve sabun kutuları, reklam afişleri, çizgi roman karakterleri sanat nesnesine dönüştürülmüştür.

Kısaca “ready- made ile sanat artık bir biçim sorunu olmaktan çıkıp, bir işlev sorunu olmuştur. Bu dönüşüm kavramsal sanatın başlangıcını belirler. Duchamp’tan sonra sanat bütünüyle kavramsaldır.” (Apa: 2008: 65).

Raporun uygulama bölümünde yer alan çalışmalar tezin konusu olan karışık malzeme kullanımına örnek teşkil etmektedir. Uygulamalarda seramikle birlikte kullanılan kulplar ready- made olarak nitelendirilen hazır nesnelere dir. Bu nedenle tez kapsamında yapılan uygulamalarda hem “Mixed Media” (karışık malzeme) hem de ‘Ready-Made’ (hazır nesne) kullanılarak gerçekleştirildiği için her ikisinin de sınırlarına girer. Fakat tam anlamıyla bir ready-made den söz etmek mümkün olmaz. Çalışmaların ana malzemesi seramiktir. Seramik formlar, döküm tekniğiyle elde edilmiş ve devamında bazı parçalar elle şekillendirilmiştir. Plastik özelliğinden dolayı çeşitli tekniklerle biçimlendirilmeye uygun olan seramik malzeme, bu özelliği ile özgün çalışmalar üretmeye imkân sağlamıştır. Seramik formların üzerine monte edilmiş olan metal parçaların bazıları dövme ve döküm tekniği ile şekillendirilmiştir.

Raporda yer alan uygulamalarda hazır nesnelere den oluşan metal malzemelerle seramik malzemenin birlikteliğinden yararlanılmıştır. Hazır nesne olmayan seramik formlarla, hazır nesne olan metal parçaların bir arada oluşturdukları kompozisyon, zıtlıklardan doğan uyumu ve ritmi bir arada bulundurmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

UYGULAMALAR

Bu raporda yer alan uygulamalarda, seramikle birlikte kullanılan malzeme, kulplar, çengelli iğneler ve çatallar gibi hazır nesnelere. Seçilen hazır malzemelerin metal olması, metalin soğuk ama sağlam yapısı, seramiğin topraktan gelen yumuşaklığı ve kırılabilirliği ile bir karşıtlık oluşturması uygulamalardaki genel kavramı göstermektedir.

Çalışmalarda 'Yumurtaya Kulp Takmak' deyimini başlangıç noktası olarak belirlenmiştir. Bu deyimden yola çıkarak ilk aşamada buluntu malzeme olan kulplar toplanmıştır. Çalışmada yapılan uygulamalarda yalnızca kulplar değil, çengelli iğneler, çatallar, menteşeler, kilitler gibi nesnelere seramiğe yeni anlamlar yüklemek için tercih edilmiştir.

Yumurta formlarından başka çeşitli boyutlardaki dikdörtgen prizmalar, karışık malzeme kullanımına örnek oluşturacak biçimde metal kulplarla kullanılmıştır. Dikdörtgen prizmaların kullanılmasındaki amaç, yumurta formlarıyla tezat oluşturup hareketi ve ritmi sağlamaktır.

Uygulama 1

Kapılar ve Ardındakiler 1

Gecenin Kapıları

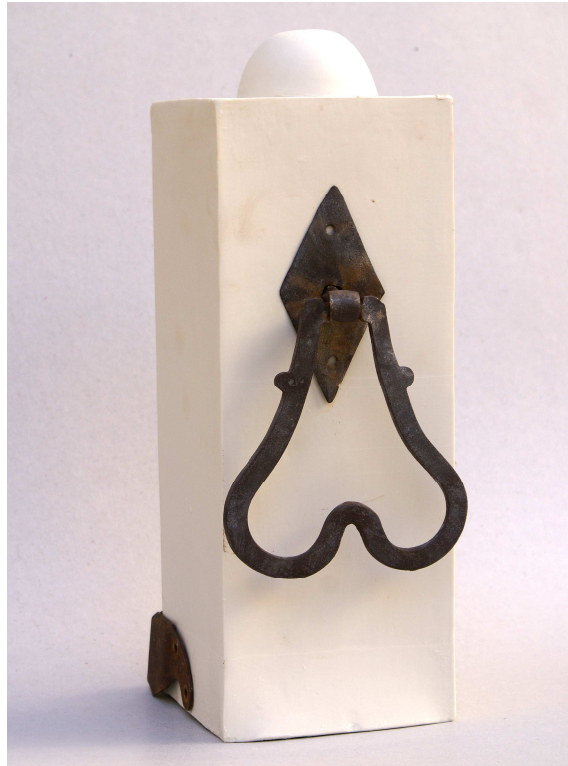
*Bütün kapılar kapandı, dışardayım
Birden karşıma çıkmayın korkuyorum
Uykusuzum fena halde, sokaktayım
Karanlık bastırды mı bozuluyorum*

*Fena bir yerimden koptuğum doğru
Kendimden çok fazla yaşamaktayım
Nereye bağlanacak bu işin sonu
Aslında ben kimim meraktayım*

Bütün kapılar kapandı, sokaktayım ...

Atilla İlhan

Bu iki çalışmada seramikle birlikte kapı kulpu ve menteşesi kullanılmıştır. Kapı kulpları kapıları ve kapıların ardında yaşananları temsil eder. Herkesin kendine ait bir kapısı olduğunu ve ancak o kapının ardında gerçek kimliğine büründüğünü anlatır. Çalışma, 12x12x37 cm ölçülerindedir. Porselen döküm tekniği ile şekillendirilmiş 1260 C derecede pişirilmiştir.

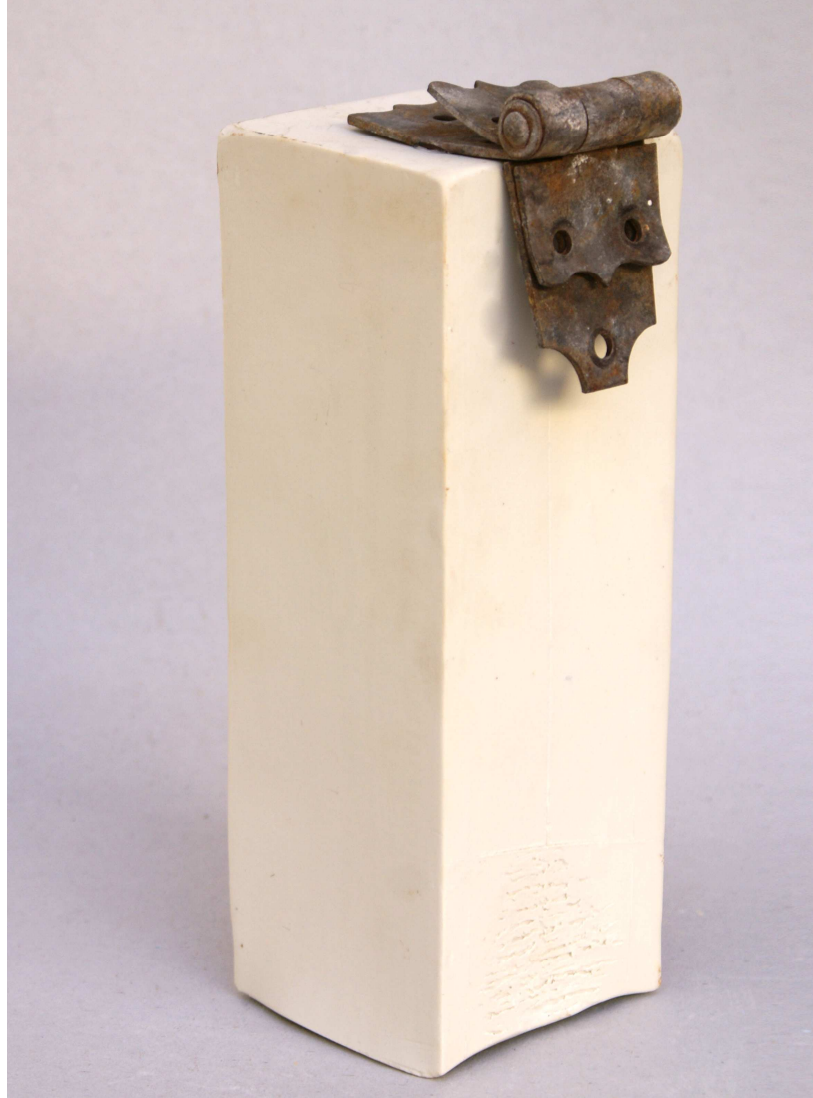

Şekil 3.1. Kapılar ve Ardındakiler 1

Uygulama 2

Kapılar ve Ardındakiler 2

Bir önceki çalışmayla aynı anlamı sembolize eden bu çalışma, 12x12x24 cm ölçülerindedir. Porselen döküm yapılarak elle şekillendirilmiş 1260 C derecede pişirilmiştir.

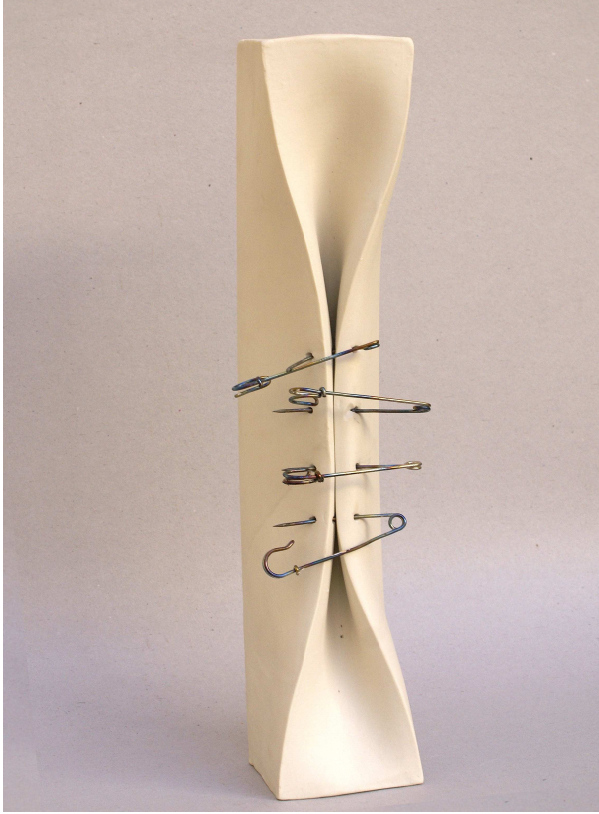

Şekil 3.2. Kapılar ve Ardındakiler 2

Uygulama 3

İliştirilmiş Hayatlar 1

Bu çalışma, sökülen yıpranan hayatlarımızı görünmeyen çengelli iğnelerle tutturarak geçici çözümler üretmeyi temsil eder. Çengelli iğneler, günlük hayatın telaşı içinde geçiştirdiğimiz ve önemsiz gördüğümüz bazı şeylere ya da hep ertelenen, ertelendikçe büyüyen, genişleyen yırtıklara geçici çözümler bulmayı sembolize etmektedir. Çalışma, 9x9x42 cm ölçülerindedir. Porselen döküm uygulanarak, elle şekillendirilmiş, 1260 C derecede pişirilmiştir.

Şekil 3.3. İliştirilmiş hayatlar 1

Şekil 3.4. Ayrıntı

Uygulama 4

İliştirilmiş Hayatlar 2

Bu çalışma bir önceki çalışma ile aynı anlamı taşımaktadır. 9x9x42 cm ölçülerindedir. Porselen döküm uygulanarak elle şekillendirilmiş, 1260 C derecede pişirilmiştir.

Şekil 3.5. İliştirilmiş Hayatlar 2

Şekil 3.6. Ayrıntı

Uygulama 5

Kapılar ve Kilitler 1

Bu ikili çalışmada metal malzemeler ve seramikle gerçekleştirilmiş uygulama, kapıları ve kilitleri sembolize eder. Her insan anlaşılmayı, keşfedilmeyi bekleyen bir dünyadır. Böyle bir keşif için kapıların üzerindeki kilitlerin doğru anahtarlarını bulmak gerekir. Özellikle yakın çevrede beklenen bu anlayış ve keşif, ertelenirse bekleyen kişide zamanın da etkisiyle yıpranmışlığa neden olur. Çalışmaların üzerindeki yıpranmışlık etkisi bu tür düşünceleri temsil etmektedir.

8x8x44 cm ölçülerindeki çalışmada porselen döküm uygulanmış, 1260 C derecede pişirilmiştir.

Şekil 3.7. Kapılar ve kilitler 1

Uygulama 6

Kapılar ve Kilitler 2

Seramik malzeme paslanmış kilitle oluşturulan çalışma bir önceki çalışmayla aynı anlamı taşımaktadır. 13x13x35 cm ölçülerindeki çalışmada porselen döküm uygulanmış ve 1260 C derecede pişirilmiştir.

Şekil 3.8. Kapılar ve kilitler 2

Uygulama 7

Hayatın Oğulları ve Kızları 1

"Sizin çocuklarınız sizin için dünyaya gelmemişlerdir. Onlar, hayatın özlemi, hayatın oğulları ve kızlarıdır. Şunu unutmayın ki, onlar, sizin aracılığınızla dünyaya gelirler, ama sizin malınız değildir.

Onlar sizinle beraberdirler ama size ait değildirler. Siz onların vücutlarını bir yuvaya koyabilirsiniz ama ruhlarını değil. Çünkü onların ruhları geleceğin evinde otururlar ki, siz bu evi ziyaret değil, düşünüzde bile göremezsiniz."

Halil Cibran

Bu çalışmalarda seramik yumurta formları ile yaşanmışlığı olan eski kaşık ve çatalar kullanılmıştır. Yumurta formlarının üzerindeki çatallar çocuklarımızı temsil etmektedir. Metal malzemenin deforme edilerek biçiminin bozulmuş olması çocuklarımızın ebeveynleri tarafından kendi istekleri doğrultusunda biçimlendirilmeye çalışılmasını ifade eder.

12 cm çapındaki çalışmada porselen döküm uygulanmış ve 1260 C derecede pişirilmiştir.

Şekil 3.9. Hayatın Oğulları ve Kızları 1

Uygulama 8**Hayatın Oğulları ve Kızları 2**

12 cm çapındaki çalışmada porselen döküm uygulanmış, 1260 C derecede pişirilmiştir.

şekil 3.10. Hayatın Oğulları ve Kızları 2

Uygulama 9**Hayatın Oğulları ve Kızları 3**

12x12x32 cm ölçülerindeki çalışmada seramik ana gövde üzerinde yumurta formu kullanılmıştır. Porselen döküm uygulanarak elle şekillendirilmiş ve 1260 C derecede pişirilmiştir.

Şekil 3.11. Hayatın Oğulları ve Kızları 3

Uygulama 10**Hayatın Oğulları ve Kızları 4**

12x12x32 cm ölçülerindeki çalışmada seramik ana gövde üzerinde yumurta formu kullanılmıştır. Porselen döküm uygulanarak elle şekillendirilmiş ve 1260 C derecede pişirilmiştir.

Şekil 3.12. Hayatın Oğulları ve Kızları 4

Şekil 3.13. Ayrıntı Hayatın Oğulları ve Kızları 4

Uygulama 11

Kulplu Yumurtalar (Bize benzemeyenler) 1

Yumurtaya kulp takmak deyimi içinde bulunduğumuz çevrede, yaşam koşullarında karşılaştığımız insanlara kusur bulmak bahaneler üretmek anlamında kullanılır. Kendimize benzemeyen, bizim gibi düşünmeyen insanları anlamak için empati kurmak yerine genel olarak eleştirir karşı çıkarız. Çünkü eleştiri empati kurmaktan daha kolaydır.

Seramik yumurta formlarına ve prizmalara takılmış kulplar böyle bir düşüncüyü anlatmak için kullanılmıştır.

13 cm çapındaki bu çalışma porselen döküm tekniğiyle elde edilmiş ve 1260 C derecede pişirilmiştir.

Şekil 3.14. Bize benzemeyenler 1

Uygulama 12

Kulplu Yumurtalar (Bize benzemeyenler) 2

13 cm çapındaki bu çalışmada yumurta formuyla beraber metal kulp kullanılmıştır.

Porselen döküm tekniğiyle elde edilen form 1260 C derecede pişirilmiştir.

şekil 3.15. Bize benzemeyenler 2

Uygulama 13**Kulplu Yumurtalar (Bize benzemeyenler) 3**

13 cm çapındaki çalışmada porselen döküm yapılmış, 1260 C derecede pişirilmiştir.

Elde edilen yumurta formuna metal kulp takılmıştır.

şekil 3.16. Bize benzemeyenler 3

Uygulama 14**Bize benzemeyenler 4**

13x13x35 cm ölçülerindeki çalışmada porselen döküm uygulanmış, 1260 C derecede pişirilmiştir. Dikdörtgen prizma biçimindeki formun üzerine metal kulp takılmıştır.

Şekil 3.17. Bize benzemeyenler 4

SONUÇ

Dünyada olan büyük ve köklü değişimlerle hayatın akışı yön değiştiriyor. Bu değişime malzemeler de dâhil oluyor. Malzeme değiştikçe de hayatımızın yönü etkileniyor. İnsanoğlunun ilk malzemesi topraktır. Daha o zamandan karışık malzeme birlikteliğine rastlanmaktadır. Gagalarının yardımıyla çamuru ıslatıp samanla karıştırarak yuva yapan kuşu taklit eden insanoğlu aynı yolla kendi evini kurarken, çamurla ateşin birlikteliğinden de seramiği keşfetmiştir.

Kuru topraktan kerpice geçilen zaman dilimi arasında yaklaşık dört bin yıl kadar bir aralık vardır. Değişim o zamanlar asırlar sürerken şimdilerde büyük bir hızla gerçekleşmektedir. Artık akla gelebilecek her türlü malzeme sanat nesnesi olarak sanata dâhil edilmiş durumdadır.

20. yüzyıldan itibaren sanat farklı bir boyut kazanmaya başlamış, sanatçının ve seyircinin sanata bakışı değişmiştir. Sanatçıda, her zaman sanat nesnesi oluşturmak için kullandığı taşı, ahşabı, tuvali, bilindik boyaları sorgulama, daha sonra da bir kenara atma isteği oluşmuştur. Bu sorgulayıcı ve cesur ruh haliyle sanat yepyeni bir yolculuğa çıkmış, yeni bir kimlik kazanmıştır. Görsel sanatların her alanında karışık malzemeleri bir arada kullanmayı tercih eden sanatçı için bu davranış, her zaman yeni bir ifade dili, yeni bir bakış, yeni bir soluk olmuştur.

Günümüz sanatında, sanat dallarının sınırları ortadan kalkmış, birbiri içinde erimiştir. Bu nedenle hepsi birbiriyle etkileşim ve iletişim halindedir. Öncelikle seramik sanatında olan değişimlerle seramiğin bazı çalışmalarda geleneksellikten kurtulduğu, rengi ve deseniyle resim sanatına yaklaştığı hissedilmektedir. Üç boyutluluğuyla da heykel sanatının sınırlarını ortadan kaldırmıştır denilebilir.

Plastik sanatların diğer disiplinlerinde olduğu gibi, kendine has teknik ve kuralları olan seramik sanatında da, karışık malzemelerin seramik malzemeyle birlikte kullanılması sanat açısından az da olsa bir risk taşımaktadır. Buna rağmen ortaya çıkacak sonucun hem sanatçı da, hem izleyicide bırakacağı tatmin duygusu bu riski almaya değer.

İster seramikte olsun isterse resim heykel gibi güzel sanatların diğer disiplinlerinde olsun, karışık malzeme kullanımı sanatçının kendisini daha iyi ifade edebilme

yollarından biridir. Bu açıdan bakıldığında tek bir malzemenin ifade aracı olarak yetersiz kaldığı anlayışı ortaya çıkar. Bu anlayış sanatçıdan sanatçıya değişkenlik gösterdiğinden, karışık malzemeyle çalışan sanatçıların varlığı kadar tek çeşit malzemeyle çalışan, kendini bu şekilde ifade etmeyi tercih eden sanatçılar da vardır.

Özetlemek gerekirse, sanat, en basit ifadeyle her hangi bir malzeme ile bir dışa vurumdur. Malzeme, sanatçının ifade aracıdır. Biçimsel ve estetik formlarını aradığı, sorguladığı ve gözler önüne serdiği bir yoldur. Bu nedenle her şey sanat yapmak için kullanılabilir. Sanat var olduğundan beri insanlar karışık malzeme arayışında olmuşlardır, var olduğu sürece de karışık malzeme kullanımı artarak ve yeni biçimlere bürünerek devam edecektir.

Tez kapsamında yapılan uygulamalarda karışık malzeme olarak seramikle birlikte buluntu malzemelerin kullanılması ile biçimsel ve estetik açıdan formlar sorgulanmış ve bir ifade aracı olarak kullanılmaya çalışılmıştır.

KAYNAKÇA

- Ağatekin, Mustafa; Cumhuriyet Sonrası Çağdaş Türk Seramik Sanatının Gelişimi ve Anlatım Dili Yönünden Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir 1993.
- Akşit, Dürnaz; Malzemenin ve Uygulama Yöntemlerinin Yirminci Yüzyıl Sanatına Katkıları, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim Ana Sanat Dalı Resim Programı, İstanbul 2003.
- Anonim, “Beuys Etkinlikleri”, Plastik Sanatlar Derneği, İstanbul 1991.
- Anonim, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, Yem yayınları, 1.2.3. Cilt, İstanbul 1997.
- Anonim, Sanat Kitabı–500 Sanatçı 500 Sanat Eseri, Yapı Yayımları, İstanbul 2004.
- Anonim, T.C. Ziraat Bankası A.Ş. Sanat Kataloğu, Kuğulu Sanat Galerisi, Ankara 2007.
- Anonim, Mahmut Karatoprak, Demart Sanat Galerisi Kataloğu, İstanbul 2008.
- Anonim, “8. ODTÜ Sanat Festivali”, Seramik Federasyonu Dergisi, İstanbul, Mayıs-Haziran 2006.
- Anonim, Katalog, Türk Seramik Sanatı, Boyut Yayıncılık, İstanbul 2000.
- Anonim, TRT 2. Resim ve Seramik Yarışması Kataloğu, Ankara 2003.
- Anonim, “Zaman, Çabuk”, Sanat Dünyamız, Sayı 76, İstanbul 2000.
- Apa, Melih; “Sanat Yazıları 16”, Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Basımevi, Ankara 2007
- Arcasoy, Ateş; “Seramik Teknolojisi”, Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları, İstanbul 1983.
- Atakan, Nancy; Arayışlar, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1998.
- Aydın, M. Çakır; Sanatta Eleştirelilik, Beta Yayınları, İstanbul 2002.
- Başarır, Gülgün; “İrfan Önürmen – Bir Hafriyat Sanatçısı”, Artist Dergisi, İstanbul, Kasım 2005.
- Başkaya, Mutlu; “Seramik ve Karışık Malzeme Birlikteliği”, Şeker Sanat, Sayı 59, Ankara 2006.
- Batur, Enis, Modernizmin Serüveni, Alkım Kitabevi, İstanbul 2007.

- Bay, Yasemin; “İstanbul’un Görünmez Heykelleri”, Artist Dergisi, İstanbul Nisan, 2008.
- Bilge, Nilgün; Modern ve Soyut Heykelin Doğuşu, Boğaziçi Üniversitesi Matbaası, İstanbul, 2000.
- Öztürk, B. Karabey; “Plastik Dil ve Karışık Gereç İlişkisi”, Hacettepe Üniversitesi G.S.F. Sanat Yazıları, Sayı 15, Ankara, Güz 2006.
- Çalık, Siren; Şadi Çalık, Kültür Yayınları, İstanbul 2004.
- Elgün, Tülay; “Sanatçı Olabilmek”, Plastik Sanatlar Dergisi, Sayı 54, İstanbul, Mayıs-Ağustos, 2002.
- Erkılıç, Özay, “Mustafa Altıntaş’ın İtalya Sergileri ve Günümüz Sanatı Üzerine Bir Diyalog”, Artist Dergisi, İstanbul, Ocak 2007.
- Ersoy, Ayla; 500 Türk Sanatçısı, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul 2004
- Ficher, Ernest; Sanatın Gerekliği, Verso Yayıncılık, Ankara 1993.
- Frank, Şifreen, , “Louvre-Carrousel Salon 2006 Sergisinde Türk Sanatçıların Özerk Alanı”, Artist Dergisi, İstanbul, Nisan 2007.
- Geiger, Moritz; Estetik Anlayış, (Çev.:Tomris Mengüşoğlu) Remzi Kitabevi, İstanbul 1985.
- Genç, Pınar; Türkiye’de Soyut Seramik Sanatının İncelenmesi ve Bazı Sorunların Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir 1992.
- Gezgin, Ümit; “Sanatsal Yaratıcılığın Temeli Üzerine”, Artist Dergisi, İstanbul, Temmuz -Ağustos 2006.
- Gültekin, Gönül; “Çağdaş Türk Heykelinde Düşünsel Yönelişlere Örnekler”, Genç Sanat, İstanbul, Kasım 1995.
- Gültekin, Gönül; “Osman Dinç ve Düşünüleri”, Arredamento, Sayı 76, İstanbul, Aralık 1995.

- Günyaz, Abdülkadir; “Heykel ve Bir Büyük Sanatçı Mehmet Aksoy”, Artist Dergisi, İstanbul, Mart 2007.
- Kahraman, Hasan Bülent; Sanatsal Gerçeklikler Olgular ve Öteleri, Agora Kitaplığı, İstanbul 2005.
- Kalsın, Ayfer; Cumhuriyet Dönemi Modern Türk Seramiği, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uygulamalı Sanatlar Ana Sanat Dalı Seramik- Cam Programı, İstanbul 1993.
- Kavalcı, Füsün; “Türkiye’de Seramik Sanatı”, Türkiye’de Sanat, Asır Matbaası, Sayı 33, İstanbul, Mart-Nisan 1998.
- Kılıçbay, M., Ali; Felsefesiz Sanat Oyunsuz Tarih, İmge Kitabevi, Ankara 1996.
- Küspit, Donald; Sanatın Sonu, Metis Yayınları, 2006 İstanbul.
- Lamp, Frederick; Art Of The Baga, A Drama of Cultural Reinvention, Libraryof Congres, New York 1996.
- Leslie, Richard; Pop Art- A New Generation of Style, New Line Books, Singapur 1995.
- Lynton, Norbert; Modern Sanatın Öyküsü, (Çev.: Sadi Öziş; Cevat Çapan) Remzi Kitabevi, İstanbul 2004.
- Özturanlı, Gül; “Modern Türk Seramik Sanatı’na Bir Bakış”, Türkiye’de Sanat, Asır Matbaası, Sayı 33, İstanbul, Mart-Nisan 1998.
- Passeron, Rene; Sürrealizm Sanat Ansiklopedisi, (Çev.: Emrah Akbaş) Remzi Kitabevi, İstanbul 2000.
- Peterson, Suzan; Contemporary Ceramics, Camlan&King Lim., Çin 2000.
- Pireci, Çetin; Çağdaş Seramik Sanatını Oluşturan Estetik Değerler Yüksek Lisans Araştırma Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Seramik Ana Sanat Dalı, İstanbul 1987.
- Read, Herbert., Sanat ve Toplum, (Çev.: Selçuk Mülayim) Umran Yayınları, Ankara 1988.
- Rona, Zeynep, Çekmeceler, Ak Yayınları, İstanbul 1991.
- Sadak, Yalçın; Bubi, Bilim Sanat Galerisi, İstanbul 2002.

- Savage, George; Newman Harold; All Illustrated Dictionary of Ceramics, Thames and Hudson Ltd, London 2000.
- Skırbekk, Gunnar, Gilje Nils; Antik Yunandan Modern Döneme Felsefe Tarihi, (Çev.: Emrah Akbaş) Kesit Yayınları, İstanbul 2004.
- Smith, Lawrence; Clark Timothy; Harris Victor; Japanese Art; Masterpieces In The British Museum, British Library, Londra 1990.
- Şahbaz, Hasan; Modern Seramik Sanatında Minimalizm, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Seramik Ana Sanat Dalı, Eskişehir 2006.
- Şenyapılı, Önder; Otuz Bin Yıl Öncesinden Günümüze Heykel, ODTÜ Yayıncılık, Ankara 2003.
- Şaylan, Gencay; Postmodernizm, İmge Kitabevi, Ankara 1999.
- Tansuğ, Sezer; Gelenek Işığında Çağdaş Sanat, İz Yayıncılık, İstanbul 1996.
- Tekiner, Aylin; Heykelde Hazır Nesne ile Kurulan İmge-Eğretileme İlişkisi Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Heykel Ana Sanat Dalı, Ankara 2003.
- Tizgöl, Kemal; Günümüz Seramik Sanatında Multi-Medya ve Uygulamaları, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Seramik Ana Sanat Dalı, İzmir 2002.
- Tolstoy, Leo; Sanat Nedir?, Şule Yayınevi, İstanbul 1996.
- Turani, Adnan; Çağdaş Sanat Felsefesi, Remzi Kitabevi, İstanbul 1999.
- Turani, Adnan; Sanat Terimleri Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul 2003.
- Vecchio, Mark Dell; PostModern Ceramics, Thames &Hudson, Hong Kong 2001.
- Yardımcı, İsmail; Anadolu'da Başlangıcından Günümüze Seramik-Metal Teknik ve Biçim Etkileşimleri, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir 1993.
- www.lebriz.com-Feridun Oral
- www.sanalmüze- Yücel kale
- www.mehmetkutlu.com

www.lebriz.com-Esra Carus

www.artisancam.org.uk

<http://guzelsanatlar.kulturturizm.gov.tr>

<http://www.jillunderhillgallery.com/sculpture.htm>

<http://www.jolaf.com/smith>

http://www.lebriz.com/v3_artst/artist_Bio.aspx?artistID=318&mode=0&lang=TR

http://www.lebriz.com/v3_exh/exh_Show.aspx?exhID=686&lang=TR

<http://www.mehmetkutlu.com/sudan1.htm>

<http://www.mixed-media.jp>

<http://my.opera.com/Gamze/blog/show.dml/1111498>

http://www.pguillemetteart.com/ceramic_mixed.htm

<http://www.sanalmuze.org/sergiler/contentz.php?imgid=3649&ic=60&sergi=571&pg>

<http://images.google.com.tr/images?hl=tr&q=sel%C3%A7uk%20y%C4%B1lmaz&um=1&ie=UTF8&sa=N&tab=w1&order=28>
<http://www.csub.edu/~jkohl/temporary.shtml>
<http://www.anafilya.org/go.php?go>

<http://images.google.com.tr/imgres?imgurl=http://www.freewebtown.com/gidelim/selcukyilmaz.jpg&imgrefurl>

<http://artchive.com/artchive/p/picasso/suze.jpg>

<http://www.join2day.net/abc/P/picasso/picasso192.JPG>

<http://img528.imageshack.us/img528/2062/ooowz3.gif>

<http://www.fondation-langlois.org/e-art/images/catherine-richards/marcel-duchamp-le-grand-verre.jpg>

<http://www.mcs.csu Hayward.edu/~malek/ernst1.jpg>

<http://www.europaeische-kultur-stiftung.org/aufgaben/dalibiografie.html>

http://farm1.static.flickr.com/25/61898527_8238091cf0.jpg?v=0

http://www.toutfait.com/issues/issue_3/News/Danto/images/07_big.jpg

<http://i45.photobucket.com/albums/f97/monsteratlarge/beuys.jpg>

<http://www.bedribaykam.com/popup2.php?katid=81&sayi=2&table=BBhtml>

<http://images.google.com.tr/images?hl=tr&q=bubi&um=1&ie=UTF-8&sa=N&tab=wi>

<http://www.sanatmuzesi.hacettepe.edu.tr/22gungor.htm>

<http://www.sanatmuzesi.hacettepe.edu.tr/Koleksiyon3/12bdogancay.htm>

<http://www.sanatmuzesi.hacettepe.edu.tr/Koleksiyon3/31msezer.htm>

<http://yunus.hacettepe.edu.tr/~fkavalci/tur.swf>

<http://www.egelif.com/index.php?option=content&task=view&id=863&Itemid=2>

<http://images.google.com.tr/images?hl=tr&q=robert%20rauschenberg%20mixed%20media&um=1&ie=UTF-8&sa=N&tab=wi>

<http://images.google.com.tr/images?um=1&hl=tr&q=simon+rodia&&sa=N&start=20&ndsp=20>

http://www.irfanonurmen.com/turkish/duzenlemeler_detay.php?recordID=yurttan%20sesler

http://www.designer.com/forum/uploads/monthly_12_2007/post-1-1198713216.jpg

<http://www.tate.org.uk/britain/turnerprize/history/mach.htm>

<http://www.csulb.edu/~karenk/20thcwebsite/438final/ah438fin-Full.00029.html>

http://www.ski.org/CWTyler_lab/CWTyler/Art%20Investigations/C20th_Space/Image9.gif

<http://www.tate.org.uk/servlet/ViewWork?cgroupid=999999961&workid=8397&searchid=10122>

<http://www.fundacion.telefonica.com/at/ta/ta02.jpg>

<http://images.google.com.tr/images?um=1&hl=tr&q=yves+klein++table+rose>

http://images.google.com.tr/images?um=1&hl=tr&lr=lang_tr&q=anselm+kiefer+&btnG=G%C3%B6rsellerde+Ara

<http://www.masterworksfineart.com/inventory/picasso/original/picasso1911.jpg>

http://www.walkingcity.ru/article.php?art_id=110

<http://www.marilynlevine.com/artworkframeset.html>

<http://www.csub.edu/~jkohl/freestanding.shtml>.

<http://www.sumayyahs.com/ceramics.html>

http://www.sumayyahs.com/images/art/cluster_bombs/0097.jpg

http://www.kale.com.tr/english/sosyal_faaliyetler/seramikmuzesi/g_AnneCaron.asp?ImgId=AnneCaron4

http://www.canadianclayandglass.ca/clayandglass/1998_06_001.html

<http://moca-ny.org/insight.html#detailcatling>

<http://www.sanalmuze.org/sergiler/contentz.php?imgid=759&ic=30&sergi=82&pg=0&order=>

<http://yunus.hacettepe.edu.tr/~ufukt/seramik/ziraat/index.html>

<http://images.google.com.tr/imgres?imgurl=http://www.sanatmuzesi.hacettepe.edu.tr/ku-cukr/20baskaya-k.jpg>

<http://lebriz.com/pages/artist.aspx?artistID=318§ion=130&bhcp=1&periodID=-1>

<http://www.kenthaber.com/Resimler/2006/08/05/00058555.jpg>

<http://sivrihisarli.net/web/images/stories/sanat/kartal.JPG>

http://picasaweb.google.com/lh/photo/NJJO_oOQ9-

<http://www.minesanat.com/CAGDAS13/images/13ouluca.jpg>

http://bp0.blogger.com/_nH5E6mclu3o/Rxw9fpNM06I/AAAAAAAAAz4/1ojcSnj4U30/s1600-h/ping.jpg

<http://www.emmarodgersonline.com/fullrange.php>

http://images.google.com.tr/imgres?imgurl=http://images.artnet.com/artwork_images_424402573_275143_jan-fabre.&&&

<http://www.lebriz.com/pages/exhibition.aspx?exhID=1658&lang=TR&refSite=581&cust=15757&bhcp=1>

<http://www.malaspina.org/Kiefera.htm>

http://gregcookland.com/journal/uploaded_images/picBourgeoisUntitled1999Blog-735264.jpg

<http://images.google.com.tr/images?ndsp=18&um=1&hl=tr&q=kiki+smith&start=0&sa=N>

http://www.barbarakrowgallery.com/exhibition/exhibition_details.php?id=6111

<http://images.google.com.tr/images?um=1&hl=tr&q=robert+gober+mixed+media>

<http://www.arkitera.com/v1/gununsorusu/2003/11/19.htm>

<http://universes-in>

universe.org/eng/nafas/articles/2008/mona_hatoum/photos/daadgalerie/01

ÖZGEÇMİŞ

H. Neşe Koçak 1968 yılında Diyarbakır'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Kayseri'de yaptı. 2006 yılında Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Heykel Bölümü'nde lisans derecesini tamamladı. Aynı yıl Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümü'nde yüksek lisans eğitimine başladı.

İletişim bilgileri:

Adres: Erenköy Mah. Ardıç Tepe Cad. Çankaya Sitesi No:4 Haymana/ Kayseri

Telefon: 0505 872 47 41 – 0352 341 24 48

E- posta: hnesekocak@gmail.com